

Polemika Zorana Milanovića, Andreja Plenkovića i Marija Banožića 2021. godine

Vuković, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:732921>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Marija Vuković

Polemika Zorana Milanovića, Andreja Plenkovića i Marija Banožića 2021. godine

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

**POLEMIKA ZORANA MILANOVIĆA, ANDREJA PLENKOVIĆA I MARIJA
BANOŽIĆA 2021. GODINE**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Boris Beck

Studentica: Marija Vuković

Zagreb, rujan 2023.

Izjava o autorstvu rada i poštivanju etičkih pravila u akademskom radu

Izjavljujem da sam diplomski rad „Polemika Zorana Milanovića, Andreja Plenkovića I Marija Banožića 2021. godine“, koji sam predala na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Borisu Becku, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Marija Vuković

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POLEMIKA, POLITIKA I JEZIK	2
2.1 Žanr polemike	4
2.2 Argumentacija i politička polemika	6
2.3 Funkcionalni stilovi	9
3. AKTERI POLEMIKE	10
3.1 Zoran Milanović	10
3.2 Andrej Plenković	13
3.3 Mario Banožić	15
4. TEMA POLEMIKE	17
5. STIL I FIGURE	19
5.1 Ad hominem i ad personam	20
5.2 Ironija	21
5.3 Disfemizam i eufemizam	23
5.4 Antiteza	24
5.5 Antonomazija	25
5.6 Metafora	26
5.7 Epiteti	27
5.8 Geminacija	28
5.9 Retoričko pitanje	29
5.10 Hiperbola	30
5.11 Kolokvijalizmi	31
5.12 Poredba	32
6. Zaključak	33
7. LITERATURA	35

Zahvale

Hvala profesoru Becku na strpljenju i razumijevanju.

Veliku zahvalu dugujem i svojim kolegama iz Slobodne Dalmacije koji su mi dali nebrojeno mnogo prilika i karijerni zalet i prije nego sam završila fakultet.

Hvala mojim prijateljicama, Ines koja me o novinarstvu naučila barem jednako koliko i FPZG, ako ne i više. Hvala Petri, Andrei i Mateji, bez njih bi se ploča ovog stola davno urušila.

Hvala mami, zbog tebe se ponosim ženom koja sam postala. Hvala tati kojem je sada valjda lakše probavljiva činjenica da nikad nisam naučila zbrajati. Hvala sestri koja mi je sličnija nego što želi priznati.

I za kraj, hvala mojoj baki kojoj i posvećujem ovu diplomu. Zbog tebe mi je beskrajno drago da ispred našeg imena stoji titula magistrice.

1. UVOD

Politika i polemika nisu odvojive. Polemika u svojem najužem značenju simbolizira verbalni rat, a bez te strasti i želje za dokazivanjem i dominiranjem verbalnog protivnika, politička scena, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj bila bi nezamisliva. No, posljednjih nekoliko godina svjedoci smo stalnog srozavanja kvalitete političke komunikacije, i taj pad u odnosu koji civiliziranu raspravu vodi ka onoj neciviliziranoj dolazi od visoko pozicioniranih političara. Očit je nedostatak poštovanja prema političkom i verbalnom suparniku kao i otvoreno iskazivanje frustriranosti, nezadovoljstva, pa čak i gađenja prema istima (Sobieraj i Barry, 2011).

Ovakva komunikacija, specifična po tome da je puna osobnih napada, neprimjerenih komentara, verbalnih ispada i svađa koje ne priliče tom nivou te omalovažanja ili ismijavanja suparnika, pogubna je za demokraciju čiji su građani onda vođeni ka gubitku povjerenja u političke uzance i institucije. Osim toga, javlja se i opravdani strah kako će doći do smanjenja percipirane legitimnosti političara i političarki od strane opće javnosti te do negativnih implikacija za demokraciju. U Hrvatskoj pak, polemika među političarima najizraženija je na samom vrhu, a odnosi se na onu između premijera i predsjednika uz povremeno sudjelovanje nekog od ministara Vlade RH ili predsjednika Sabora Gordana Jandrokovića. Odmah po završetku izbora za predsjednika republike Hrvatske, aktualni premijer Andrej Plenković svoju buduću suradnju s, tada novoizabranim, predsjednikom Zoranom Milanovićem najavio je kao "tvrdu kohabitaciju" što je dalo ukazati na to da se očekuju problemi između Banskih dvora i Pantovčaka, ali i da im je suradnja neizbježna.¹

Od tada pa nadalje, polemika između ta dva političara neprestano je aktivna, a često u njoj sudjeluju i još netko iz političkog vrha. Zbog prirode posla svoje funkcije vrhovnog zapovjednika Hrvatske vojske, Zoran Milanović u čestom je kontaktu s ministrom obrane Marijom Banožićem s kojim nerijetko ulazi u verbalne sukobe oko problema i dogovora iz vojnog resora. U ovom radu kvalitativnom analizom sadržaja i stila provest će se analiza polemike Zorana Milanovića, Andreja Plenkovića i Marija Banožića 2021. godine. U prvom dijelu rada definirat će se polemika, pronaći odgovor na pitanje spada li polemika pod žanr te sagledati što sve sadrži i od koje je važnosti za polemiku argumentacija. Obradit će se i tema

¹ <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/politicari-uvjeravaju-kako-ce-zoran-milanovic-i-andrej-plenkovic-dobro-suradljivati---589554.html> Pristupljeno: 15. 8. 2023.

polemike odnosno analizirati "casus belli" to jest povod za verbalni rat između trojice nabrojanih političara. Istaknut će se i njihova biografija od početka karijere pa sve do pozicije na kojoj se sada nalaze i s koje sudjeluju u polemici u određenom vremenskom periodu kojeg analiziramo.

U drugom dijelu ovog rada detaljno će se analizirati polemički diskurs Zorana Milanovića, Andreja Plenkovića i Marija Banožića te će se otkriti kojim se stilskim figurama koriste, ali i analizirati njihove polemičke stilove odvojeno, a onda i usporedno. U kontekst analize ući će njihove izjave izrečene u javnom prostoru u 2021. godini izrečene u medijima, ali i putem društvenih mreža kojima se koriste kako bi javnosti poslali poruku. Svrha ovog rada nije samo analizirati različite polemičke diskurse koji se mogu pronaći na hrvatskoj političkoj sceni nego i utvrditi kojim se sve stilskim sredstvima i načinima političari koriste kako bi sudjelovali u polemici i pokušali pobijediti u tom verbalnom ratu koji je zbog visokih funkcija koje obnašaju tri aktera ovoga rada u Hrvatskoj iznimno zanimljiv.

2. POLEMIKA, POLITIKA I JEZIK

Kada govorimo o polemici nemoguće je da prilikom objašnjavanja tog pojma zaobiđemo i pojam i značenje rata. Polemika na jedan simboličan način zapravo i predstavlja rat odnosno snažan sukob između dviju strana od kojih svaka zastupa svoj stav koji je suštinski potpuno različit onoga kojeg zastupa govornikov protivnik.

„Polemika je borba, oštar i nemilosrdan sukob dvije nepomirljivo suprotstavljene teze, frontalni sudar ideja koje se međusobno isključuju“, tvrdi Jelčić (1995: 153). Znači, kako bi jedna od zaraćenih strana pobijedila u ovom verbalnom ratu potrebno je da svoje stavove i mišljenja valjano argumentira i time diskreditira protivnika čije se teze polarno razlikuju od njegovih vlastitih. Polemika je oštra pismena ili usmena rasprava između predstavnika različitih shvaćanja (npr. u znanosti, umjetnosti, filozofiji, politici), u kojoj se brane vlastita gledišta i kritički pobijaju protivnikova.²

Također, kada je u pitanju polemika moramo spomenuti kako ona gotovo nikada ne završava kompromisom, a još manje konsenzusom suprotstavljenih strana. Ovakav kraj diskreditirao bi pravo značenje polemike, promijenio njezinu srž i tu raspravu prevagnuo u drugom smjeru koji nije usko povezan s polemičkim diskursom i samim time njoj ne pripada. Dakle, polemika je

² polemika. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 5. 7. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=49100>>.

prije svega jedan žustri dijalog, a sa svake strane tog dijaloga nalazi se po barem jedna osoba koja kroz svoje rečenice prenosi mišljenja i stavove suprotne onima na drugoj strani. U ovom verbalnom okršaju govornici se nerijetko okoriste humorom, satikom pa i vrijeđanjem, a sve u svrhu toga da potpuno ponize svog protivnika. „Svaka se polemika – bar formalno – događa kao dijalog dviju strana, svaka je poprište nemilosrdne kritike koja često preraste u afektivne, karikaturalne (satiričke) prikaze protivnika i njegova mišljenja“, tvrdi Bagić (1999: 22).

Ta nemilosrdna kritika oduvijek je dio polemike, još iz vremena kada je riječ iz francuskog „polemique“ sredinom 17. stoljeća posuđena a engleski, a onda i za druge jezike. Tada se odnosila, kao što uostalom još uvijek može, na određenu vrstu napada na nečije ideje. Riječ potječe iz grčkog polemikos, što znači "ratoboran" ili "neprijateljski", a dolazi od grčke imenice polemos, što znači "rat". Ostali, znatno rjeđi potomci riječi polemos u engleskom jeziku uključuju polemarch ("poglavica ili vojni zapovjednik u staroj Grčkoj"), polemoskop (vrsta dalekozora s kosim zrcalom) i polemology ("proučavanje rata").³Kako njezino ime dolazi od grčke riječi polemos koja doslovno označava rat, to vodi do zaključka da bismo polemiku mogli opisati kao snažan i agresivan način opovrgavanja onoga što naš suparnik izgovora u tijeku rasprave.

Posljedično, onaj polemičar koji bolje argumentira svoj stav odnosi titulu pobjednika dok onaj slabiji slovi kao gubitnik. Kod polemike je izuzetno važno da na njezinom kraju imamo istaknute ove funkcije odnosno da se pokaže tko je uistinu bolji polemičar. Do te željene titule će pojedinac doći koristeći se stilskim figurama pa čak i verbalnim pokušajima diskreditiranja, ali i potpunim verbalnim ponižavanjem suprostavljene strane. Dakle, polemikom njezin autor odnosno govornik želi pokazati dominaciju nad suparnikom, neovisno o tome koja bila tema i koliko ona bila važna u društvenom, povijesnom, civilizacijskom ili bilo kojem drugom mogućem kontekstu. Ono što je najvažnije je iskazati svoje stavove na način da suparnik uvidi da su oni argumentirani, ali i iskoristiti neku od stilskih figura kako bi diskreditirali stav verbalnog oponenta. Zbog ove snažne želje za dominacijom, jasno je da dobar polemičar ne može biti netko tko se boji verbalnog sukoba i od istoga bježi ili pak netko tko ne barata dovoljno dobro činjeničnim argumentima koji onda vode do te verbalne superiornosti. Nažalost, oni koji bježe od verbalnog sukoba ili pak u njemu ne sudjeluju s dovoljno strasti, uvijek će biti

³ Polemic. Merriam Webster mrežno izdanje. Pristupljeno 5.7.2022. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/polemic>

polemički gubitnici. Jednostavna je istina da dobar polemičar mora biti strastven oko onoga što govori.

"Polemičar ne smije biti mlak i bestrastan, on ne smije biti slab u izrazu ni onda kad je jak u argumentaciji i kad su, što se činjenica tiče, svi jači aduti u njegovim rukama", zaključuje Jelčić (1995:153).

Da polemika mora sadržavati snažnu dozu emocije i verbalnog sukoba naglašava i Kišiček (2018: 162) koja tvrdi kako "priroda polemike zahtjeva od sudionika slobodno polemiziranje u obliku oštrog, često zajedljivog izmjenjivanja replika, prepiranja: što dijalog kao okvir izražavanja upravo omogućava". Baš iz tog razloga, Kišiček svoj stav podebljava time da "polemički diskurs podrazumijeva određenu argumentaciju", kao i da "već i u strukturalnom pogleda polemika nalikuje argumentacijskom činu". Spremnost na javne govore u mnogim je profesionalnim sferama izrazito bitna, a nipošto je ne možemo isključiti ni iz uspješnosti polemike, pogotovo ako je riječ o onoj političkoj kojom će se baviti ovaj rad.

"Biti dobar političar, a ne biti dobar govornik je mnogo teže, čak i nemoguće" (Kišiček, 2021:12). Polemika ima i svoje pojašnjene podjele, a Bagić (1999) je najjednostavnije dijeli na problemsku i parodijsku. Prvo spomenuta se prezentira kao ozbiljna i predstavlja tekst, a onda posljedično i odgovor na tekst ili, preciznosti radi, sukob dviju teza koje su iznijeli polemičari od kojih svaki zastupa svoju stranu. Njezina suprotnost je parodijska polemika koja ne predstavlja govor o problemu ili pitanju. "Ne predstavlja ni postojanje spornog pitanja nego je usmjerena na potpuno raskrinkavanje protivnika - njegova mišljenja, njegovih tekstova, njegove privatnost" (Bagić, 1999:37).

2.1 Žanr polemike

Pojam žanr dolazi od francuske riječi genre koja označava rod ili podrijetlo, a definira se kao klasifikacijski pojam s dugom tradicijom u zapadnoeuropskoj poetici i estetici.⁴

O tome je li polemika žanr ili nije, a onda posljedično i onome što predstavlja bilo koji od ta dva odgovora i dalje se lome koplja. Točno definiran odgovor nema ni Bagić (1999:39) koji se i sam pita može li se polemika smatrati zasebnim žanrom.

³ (žanr. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 5.7.2022. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=67637>>.

"Može i ne može, ovisno o tome kako shvaćamo pojam žanra. Shvaćamo li ga primarno kao retorički entitet, to jest pretpostavljamo li postojanje karakterističnog i prepoznatljivog pojavnog lika teksta, polemika nije žanr", objašnjava. te dodaje kako je "i ranije pokušao pokazati kako je polemici prirodno prerusavanje, mijenjanje diskurzivnih likova, zaposjedanje prostora drugih žanrova odnosno odustajanje od kanonizacije vlastitog izričajnog okvira" (Bagić, 1999: 40). Podijeljen između toga je li polemika žanr ili nije, postavlja i teze za drugu opciju.

Shvaćamo li žanr primarno kao pragmatički entitet, to jest kao osobit (ničim nadomjestiv) način razumijevanja, organizacije i osmišljavanja svijeta, polemika jest žanr. To, drugim riječima, znači da postoji polemički kod kao jedan od kodova kojima se svijet daje predočiti." (Bagić, 1999: 40). Bagić se u svojoj analizi ovoga pitanja (1999: 41-65) nekoliko puta osvrće i na Bahtina (1975: 205) koji određenje žanra gleda kao stvarno jer, prema njemu, jedno tumači drugo. Bahtinu je bitno da žanr ima svoj početak i svoju završenu cjelinu, odnosno, sukladno njegovom pogledu na pojam dovršenosti, da bi nešto bilo žanr mora biti dovršeno. Dakle, polemika to nije zbog toga što se odvija u stvarnom vremenu zbog čijeg obilježja nedovršenosti ona jednostavno ne može biti žanr.

Ipak, Bahtinov zaključak tjera Bagića da pojam žanra shvaća široko, iako sa sumnjom pristupa mogućim opcijama. No, svejedno ističe tri obilježja žanra koja nosi polemika, a to su: riječ protiv, te polemički subjekt i polemički citat. Riječ protiv je izuzetno važna jer niti jedan poznati žanr svoj smisao ne temelji na suprotnostima, pobijanju argumenata, zato je i izrazito bitan, zbog silnog suprotstavljanja. S druge strane polemički subjekt je „izravno angažiran, afektivan i samouvjeren i u bitnom smislu nedemokratičan. Dok je dakako, polemičko potkrepljivanje vlastitog govora citatom ciljano te u pravilu otkriva frapantnu sličnost *našeg autora i autoriteta*" (Bagić, 1999: 48).

Iz toga zaključujemo kako su ta obilježja od krucijalne važnosti za polemiku koja bez njih jednostavno ne bi bilo to što jest, odnosno polemika sama ne može postojati bez želje polemičara za dominacijom, argumentiranih tvrdnji te, na koncu, sukoba u kojem jedna strana želi dominirati drugom i uvjeriti prisutne da je njihova tvrdnja istinita, točna i prava. Mandić (1975: 11) pak polemiku odmah stavlja u poziciju žanra definirajući je kao "jedan miješani žanr

koji se tisućljećima provlači kroz književnu povijest, uzimajući sad ovaj, sad onaj oblik, sad pod ovim, sad pod onim nazivom“.

Dakle, odgovor na pitanje spada li polemika pod klasifikaciju žanra nije izričit, ali Bagić (1999: 45-61) nakon detaljne analize naginje potvrdom odgovoru za kojeg se zalaže i Mandićeva teza. Katnić-Bakaršić (1999.), odmah tvrdi da je polemika je književno-publicistički podstil, „žanr u kojem se pisac teksta suprotstavlja nekom stavu, mišljenju ili pojavi tako što odgovara zastupnicima tog shvaćanja“ (Katnić-Bakaršić, 1999: 68), a polemizirati se može o različitim aspektima osobnog i društvenog života. „Polemika je uvijek meta tekstualni žanr, budući da ona nastaje kao reakcija na neki tekst, i to po principu negativnog odnosa“ (Moranjak-Bamburać, 1991, prema Katnić-Bakaršić, 1999: 68).

Dakle, budući da veći broj autora naginje tezi kako je polemika žanr, ili u najmanju ruku književno publicistički podstil, prema njoj će se na isti način i odnositi u ovom radu.

Prema Ileš i Urbanek (2021.), polemika u konvencijama svoga žanra ima i određena PR obilježja što joj omogućava da „u tematskom i u stilskom smislu dopre i do one uspavane javne sfere.“ „Upravo svojim specifičnim stilom, aktualna, intrigantna te provokativna polemika u stanju je aktivirati uljuljkani, onaj veći dio javnosti te time potaknuti javne rasprave o važnim društvenim pitanjima“ (Ileš i Urbanek, 2021).

2.2 Argumentacija i politička polemika

Kako ova u Hrvatskoj, tako i ona bilo gdje u svijetu, polemička poruka ima dva primatelja – primatelja i javnost koja tu poruku dobiva. Protivnik je onaj koji aktivno sudjeluje u polemici pa onda nastoji pobiti, pobijediti ili poniziti sugovornika dok se oni i jedan i drugi aktivno trude prisvojiti publiku na svoju stranu.

„Stoga se konativna funkcija jezika, tj. usmjerenost na primatelja poruke, račva na dvije oprečne diskurzivne operacije: osporavanje protivnika s jedne i zavođenje čitatelja (kojemu se implicitno pripisuje uloga suca) s druge strane. Polemičko sučeljavanje mišljenja, pozicija i karaktera temelji se na figurama poput antiteze, paradoksa ili oksimorona. Kada im se još pridodaju reski humor, ironija i sarkazam, ludičke parafraze i ratničke metafore, polemika se pretvara u spektakularni diskurs koji čitatelju obećava užitek predočiv i kao stanovit „oblik perverzije“ (Roux: 2013).

Metvejević (1977:1) piše kako već dugo nije bilo pravih polemika, a kad ih i ima, ljudi nisu zadovoljni. No, budući da je od te njegove teze prošlo gotovo punih pet desetljeća, moramo istaknuti kako su se kroz hrvatsku noviju povijest pojavili neke više, ali i neki manje vrsni retoričari. Također, Kišiček (2018: 84) ističe kako su brojni politički konflikti proizašli iz toga što argumenti kojima su se služili političari nisu bili prilagođeni publici kojoj su se obraćali što se može shvatiti i kao jedan od razloga za nezadovoljstvo javnosti političkom polemikom u Hrvatskoj.

"To je mnogo veći problem jer će rezultirati nerješavanjem problema, a možda čak i njegovim produbljanjem. Ako zastupamo neki stav i želimo svoje sugovornike uvjeriti u njega, onda je važno razmišljati što će toj publici s kojom vodimo razgovore biti zanimljivo." (Kišiček 2018:84) Tema ovoga rada svakako je politička polemika između predsjednika Zorana Milanovića, premijera Andreja Plenkovića i ministra obrane Marija Banožića koji se u javnom prostoru verbalno sukobljavaju već godinama. Unatoč tome, u ovome radu će se primarno fokusirati na polemiku koju su vodili 2021. i to s naglaskom na jesen i zimu iste godine.

„Argumentacija je oblikovanje teksta, kojim se pridobiva razumski“, definira Škarić (2011: 13). Na sličan način argumentaciju definira i Kišiček (2021:47) koja ju opisuje kao „proces koji podrazumijeva iznošenje stava (standpoint) i potpore, odnosno argumenata koji taj stav pokrjepljuju. Koristeći se očitostima, polemičar lakše argumentira svoju tvrdnju, a te očitosti mogu biti u različiti oblicima: definicijama, toposima, stereotipima, citatima, autoritetima, zakonima, slučajevima, ilustracijama, podacima, činjenicama, svjedočenjima. (Škarić, 2011: 13). Do argumentacije dolazi kada god netko zastupa svoju tvrdnju u raspravi, tj. "javlja se u situacijama neslaganja jer ako bi ljudi dijelili ista stajališta, ne bi bilo potrebe raspravljati" (Zarefsky, 2008:320), odnosno "tamo gdje nešto nije samo po sebi evidentno te je potrebno dokazati" (Perelman, 1982:5).

Polemika bez dobre argumentacije ne postoji, ona je esencijalni dio svakog istupa pomoću kojeg polemičari pokušavaju uvjeriti javnost da je njihova teza ispravna, ali i na isti način nadjačati svojeg verbalnog protivnika. Škarić (2011: 13) posebno ističe kako „snaga argumenata u pridobivanju ne leži u snazi istine nego u uvjerenju slušatelja da bi izneseno moglo biti istinito“ čime jasno daje do znanja da kod kreiranja polemike istina nema težinu i vrijednost već ta snaga pripada polemičaru koji na taj način želi uvjeriti javnost u ispravnost svojih stavova. Prema njemu, argumentacijski postupci koji glavnu snagu nalaze u definiciji, čvrsti su onoliko koliko su dobre njihove polazišne točne.

Umijeće argumentiranja definira kao ono što se „u najvećoj mjeri sastoji u tome da se iznađe što jača zajednička misao u fondu općih interesa ili najdojmljiviji podatak ili činjenica. Oslonac na argumentaciju mogu biti citati poznatih ljudi, kao i poslovice čiji je autor 'narod'. Svi ti argumentacijski postupci jači su što su činjenice čvršće urezane u svijesti slušača i što su podaci povjerljiviji“ (Škarić, 2011: 22).

Sa Škarićem se slaže i Bagić (1999: 51-52) koji također ističe kako je moć uvjeravanja u argumentaciji snažnija od moći istine. Ipak, ni polemičari koji u svojoj argumentaciji iznose neistine, moraju to učiniti na taj način da istina nikada ne izađe na površinu odnosno da javnost nikada ne otkrije izrečene laži kako im to ne smanjilo ugled ili otežalo sljedeće polemike. Nadalje, Bagić (1999: 52) polemičku argumentaciju dijeli na dva osnovna tipa polemičke argumentacije, a to su: afirmacija vlastitih tvrdnji, odnosno negacija protivnikovih tvrdnji. Oba načina on detaljno analizira te napominje kako je za afirmaciju vlastitih stavova potrebno davati citate odnosno izjave koje se uglavnom slažu s onim što javnost misli jer na taj način polemičar dobiva njihovu naklonost. Osim toga, negirajući neku sugovornikovu tvrdnju na način da polemičar ponovi nešto što je njegov suparnik rekao odnosno da citira protivnika, gotovo uvijek sa sobom nosi konotaciju ruganja i poniženja. Prema Bagiću (1999: 52) ovom se taktikom polemičar može služiti kako bi suprotnu stranu prikazao kao polemički nedoraslog čovjeka.

Kišiček (2018.) pak i sama navodi kako je polemički čin, u strukturnom pogledu, nalik argumentacijskoj raspravi jer polemičari iznose tvrdnje koje onda nužno potkrjepljuju argumentima. „Potreba za dokazivanjem vlastitog stava, za iznošenjem argumenata i protuargumenata koji potvrđuju ili odbacuju određeno stajalište, nepisani je zahtjev svakog polemičara“ (Kišiček, 2018: 162-163). Kao što smo već nekoliko puta istaknuli, argumentacija je od iznimne važnosti za polemičara koji pomoću nje može dobiti ili izgubiti u verbalnom okršaju. Koristeći se dobrom argumentacijom, polemičar kreira moć uvjeravanja drugih u ispravnost i istinitost onoga što tvrdi. Dakle, argumentacijom stvara percepciju vjerovanja da svi moraju dijeliti njegova mišljenja i stajališta.

Loša argumentacija može biti pogubna za polemiku. Polemičar ne smije biti bezličan ili bez snažnog mišljenja kojeg zahtjeva oštra priroda sukoba. Baš zato, iznimno je važno da polemičar što bolje iskoristi svoje argumentacijske vještine kako bi onda ono što je on izrekao javnost pridružio svojem kolektivnom mišljenju. Sudionici argumentacijskog čina "moraju biti spremni za temu koja se argumentira" (Škarić, 2011:15), nakon čega slijedi priprema govora kroz pet

osnovnih faza: lat. *inventio, distributio, elocutio, memoria* i *actio*. Argumentacijske greške nisu rijetka pojava, a njih su analizirali Kišiček i Stanković (2011) te zaključili kako su najčešće pogreške *ad populum, ad hominem, zanemarivanje alternativa, red herring, ad misericordiam*, generalizacija iz nepotpune informacija, *non sequitur* i *ad baculum*, od kojih ću neke spominjati i dalje u ovom radu.

2.3 Funkcionalni stilovi

Zbog velike razlike u funkcioniranju hrvatskog jezika u književnosti i znanosti, standardni hrvatski jezik podijeljen je u nekoliko vrsta funkcionalnih stilova, a oni su: znanstveni, administrativno-poslovni, novinarsko-publicistički, književno umjetnički te razgovorni. Svaki od tih stilova ima svoje razlike i sličnosti, ali i pravila po kojima se razmatra što spada u njihovu kategoriju, a čemu tamo nije mjesto. Dakle, greška unutar jednog od stilova ne znači i grešku unutar drugog. „Ako ono što je greška jednog funkcionalnog stila ne mora biti i greška drugog funkcionalnog stila te ako se to kao greška izbacuje iz jednog funkcionalnog stila, onda to ne znači da se to mora izbaciti i iz drugog funkcionalnog stila i iz standardnog jezika kao cjeline“ (Silić, 2006: 36). Novinarsko publicistički stil mnogo je slobodniji od znanstvenog i administrativnog, ali je i dalje puno bliži i sličniji standardu od onoga kojeg drže književno umjetnički i razgovorni stil. Osim što ljudi koji se služe publicističkim stilom, koji su autori publicističkih tekstova, imaju golem utjecaj na široke mase zbog načina na koji prenose određeni sadržaj, oni imaju i direktan utjecaj na pismenost i standard jer je „on filter kroz koji mnoge značajke razgovornog stila postupno ulaze u općeobvezatni standard“ (Hudaček, Mihaljević 2009: 10).

Autori nabrajaju i osnovne i prepoznatljive značajke publicističkog stila, a to su: živost, dinamičnost, privlačnost i „težnja ovjerenosti upotrijebljenih jezičnih elemenata“ (2009: 10). Silić (2006: 77-82) u svojoj analizi ističe kako je polemika neupitno pripadnica novinarsko-publicističkog stila zbog načina na koji se polemičari njome koriste kako bi stekli nadmoć pred svojim verbalnim oponentima. „Od novinarsko-publicističkog funkcionalnog stila očekuje se da bude jezično i stilski raznolik, da sinonimno sučeljene riječi rabi u skladu sa zahtjevom žanra, da gramatičke oblike ne izjednačuje onako kako to čini administrativno-poslovni funkcionalni stil“ (Pranjković i Silić, 2005: 384). Isti autori novinarsko-publicistički stil definiraju kao najsloženiji zbog čitavog niza razina na koje se treba usredotočiti i kojima se mora posvetiti pažnja. Zbog iznimke složenosti ovoga stila, neki autori, a među njima i Katmić-Bakaršić. 1999) uvode i podstilove koji pomažu u daljnjem raščlanjenju pozicije polemike.

„Publicistički stil može se podijeliti na nekoliko podstilova: publicistički u užem smislu, književno-publicistički (putopis, reportaža, polemika), naučno-popularni, čiji su žanrovi knjige, feljtoni i članci, i memoarski podstil (memoari, sjećanja, uspomene, dnevnici)“ (Katnić-Bakaršić, 1999: 62). Prema toj detaljnijoj podjeli, polemika spada u književno-publicistički podstil koji se nalazi na samoj granici između knjiženosti i publicistike. Iz tog razloga, Bagić (1999: 45) za polemiku tvrdi da „ona ponajprije može upućivati na to da nas više zanima ili, pak, fascinira izvedba od sadržaja, odnosno *slovo* od samog *duha* polemike“.

3. AKTERI POLEMIKE

U polemici koju ću analizirati u ovome radu sudjeluju tri osobe. Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović, predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković te ministar obrane Mario Banožić. Zanimljivo, Plenković i Milanović osim premijerske titule imaju i još nekoliko sličnosti. Obojica su završila Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, nastavila su svoje obrazovanje stekavši titulu magistra. Pokazivali su snažan interes za bavljenje politikom Europske unije te su obojica radila u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske. Iako po mnogočemu slični, politički se nalaze na različitim polovima. Treći sudionik te polemike, Mario Banožić, obrazovanje je stekao na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Osijeku što bi mogao biti razlog zbog čega povremeno kaska u odgovorima. Kako piše Škarić (2011: 15) argumentacija nije vezana isključivo uz politiku već je dominantna u „sudskoj retorici, potom u znanstvenoj, u govoru na znanstvenim skupovima, u sveučilišnoj nastavi, gdje se donose važne upravljačke odluke, u poduzetništvu, u upravljanju državom i pri saborskim odlučivanjima“.

Na primjeru Milanovića i Plenkovića možemo jasno detektirati i neke očite posljedice bavljenja pravom, strukom koja inzistira na debati i polemici, a u takvom diskursu Banožić ih teško prati. Oni svoj verbalni sukob vode preko medija koji informiraju javnost, ali i preko društvenih mreža koje sve više i više dobivaju ulogu novog medija zaduženog za informiranje, kako na običnoj, tako i na političkoj razini.

3.1 Zoran Milanović

Zoran Milanović aktualni je hrvatski predsjednik rođen 30. listopada 1966. godine u glavnom gradu Hrvatske Zagrebu. U istom gradu pohađa i završava osnovnu i srednju školu, a kasnije i

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.⁵ Diplomirao je 1990. godine kada dobiva Rektorovu nagradu kao odličan student, ali i sudjeluje na međunarodnom natjecanju za pravne fakultete na Međunarodnom sudu u Haagu. Ne prekida svoje obrazovanje već nastavlja s istim pa na Flamanskom sveučilištu u Bruxellesu 1998. godine stječe titulu magistra prava do koje dolazi baveći se pravom Europske Unije.. Karijeru u struci započinje na zagrebačkog Trgovačkom sudu kao stažist, a 1993. godine započinje s radom u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske.

Godinu dana kasnije, 1994., sklapa brak sa Sanjom Musić koji traje i danas. Otac je dvojice sinova, Ante Jakova i Marka. Nekoliko godina radi u Bruxellesu, a onda 2003. godine postaje pomoćnik ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske. Samo četiri godine kasnije na mjestu predsjednika Socijaldemokratske partije postaje nasljednik Ivice Račana s kojim je imao kompleksan i značajan politički odnos.

"Kao prvo, Račan je bio *politički otac* Zorana Milanovića i bez njegove potpore nekadašnji diplomat napredovao bi sporije. Kao drugo, Milanović je bio apsolutno odan Račanu. Treće, do prekida Račanove političke karijere njihov je odnos bio vrlo dobar", kazao je o tom odnosu Bajruši, (2011: 43).

"Milanović je na svojoj strani imao sve, osim jedne stvar: vlastitog karaktera. Upravo je karakter – kako su to isticali esdepeovci koji su ga podržali u utrci za Račanova nasljednika – s vremenom prerastao u njegov *fatal error*, ključnu grešku koja ga je sputala da iskoristi sav svoj potencijal“ (Karlović Sabolić, 2015: 381).

Početakom 2008. godine Zoran Milanović ulazi u Hrvatski sabor, a tri godine kasnije, 2011. kao predvodnik Kukuriku koalicije postaje predsjednik desete Vlade Republike Hrvatske. „Na izborima koji su se održali u nedjelju 4. prosinca 2011. nije se dogodio nikakav šokantni obrat. Kukuriku koalicija premoćno je pobijedila HDZ, a Zoran Milanović postao je jedan od najmlađih premijera u povijesti hrvatske demokracije“ (Karlović Sabolić, 2015: 171).

Na toj poziciji zadržao se do 2015. godine, a nedugo nakon toga odlazi i s čelne pozicije šefa Socijaldemokratske partije. Nekoliko godina posvećen je radu u privatnom sektoru gdje se bavi pružanjem konzultantskih usluga, a u političku arenu se vraća 2019. godine i na početku

⁵ <https://www.predsjednik.hr/predsjednik/> Pristupljeno: 15.5.2022.

sljedeće godine odnosi pobjedu na predsjedničkim izborima pobijedivši tako HDZ-ovu kandidatkinju i dotadašnju predsjednicu Republike Hrvatske Kolindu Grabar Kitarović.

Prilikom predizborne kampanje, Milanović opet postaje nešto žešći u svojoj retorici te kontinuirano naglašava kako on ima stav. "Jasno je kako Hrvatskoj treba predsjednik s karakterom za Hrvatsku sa stavom i zato vam želim pružiti svoje veliko iskustvo kako bih nastavio raditi za vas – za sve nas. To mi je uvijek bila najveća čast. Netko mora čvrsto stati protiv nepravde i lopovluka, protiv nasilja i mržnje, stati za ljude i za život po pravilima u uređenoj državi u kojoj je jednostavno – lijepo živjeti", kaže. ⁶Milanović je po svojoj retorici, koja se tijekom njegove duge karijere i nije pretjerano mijenjala, poznat i od ranije. Grbeša Zenzerović (2014: 42) za vrijeme njegovom premijerskog mandata piše kako je "zastranio u ekstreman komunikacijski obrazac koji je teško opisati raspoloživim stručnim pojmovima".

Polemička sastavnica Milanovićevih obraćanja često je realizirana je velikim brojem figura, a dominiraju one vezane uz preuzimanje tuđih riječi (parafraza, polemičko citiranje) te ironija. Ironija je najčešće ostvarena antifrazom pri čemu ima primjera i tipografskog „signaliziranja“ navodnicima (v. Bagić, 2012: 160). Milanović je od samoga početka svoje karijere bio poznat po izuzetnoj retorici, ali i čestim nesmotrenim izjavama koje bi onda uznemirile javnost. Pa tako, Karlović Sabolić (2015: 380) njegov snažan karakter sažima kao slabosti na političkom polju koje je „među prvima uvidio Ivica Račan“, a koje su „očite postale u vrijeme Milanovićevih oporbenih dana, a kulminirale u drugoj i trećoj godini njegovog premijerskom mandata“.

„Milanović je prečesto puta dozvoljavao da ga zavede narav škorpiona i da, potpuno mimo svakog racija i svake pragme, ulazi u duele iz kojih je mogao izaći samo kao gubitnik. Tijekom sedam godina svoje političke karijere rušio je savezništva češće nego gradio nova. Nije nudio nove ideje, nego stare sukobe. Uživao je u pokazinju mišića u političkom ringu, junačio se svojim prednostima, obezvrijedio suparnike. Volio je poštenu svađu više nego smireni dijalog. Morio se marginalnostima, a nije se brinuo o svarnim problemima“. (Karlović Sabolić, 2015: 381).

Milanovićev komunikacijski i retorički stil od početaka njegove karijere intrigira komunikacije stručnjake pa se tako njegovim načinom govora bavio i Lalić (2013) koji kaže da je njegova

⁶ <https://zoranmilanovic.hr/> Pristupljeno: 22.7.2022.

retorika od pobjede na izborima za premijera pa kasnije „evoluirala od demokratskoga ka ekskluzivnom jeziku, što sprečava ostvarenje nekih funkcija retorike nositelja vlasti koje su bitne za kvalitetno upravljanje državom.“

„Milanovićevu retoriku ne treba isključivo, a možda ni dominantno ocjenjivati kao nekvalitetnu i banalnu. On zaslužuje i pohvale za neke govore i izjave, političke dijagnoze i terapije. Njegov je politički jezik originalan i snažan, svakako originalniji i snažniji od jezika Jadranke Kosor i posebno Tomislava Karamarka.“, nastavlja Lalić (2013: 28) koji dodaje kako se Milanoviću u javnom govoru često zamjerala netaktičnost pa i određeni elitizam. S tezom kako se Milanović zna ponašati elitistički slaže se i Beck (2015) koji definira i zoranizme. Riječ je o izjavama Zorana Milanovića koje su postale zvučne u javnom prostoru, a za koje autor tvrdi da bi „provizorno rekao da je riječ o neprikladnoj izjavi koja izaziva zbuñjenost i frustraciju kod slušatelja“. (Beck, 2015: 10) Beck napominje kako Milanović u svojim izjavama zna biti i samokritičan, ali i autoironičan, što nije uvijek slučaj s političarima u Hrvatskoj. Od ostalih političara se odvaja i po tome što često pokazuje kako je njegovo znanje opširnije od tuđeg pa tako „koristi riječi poput hemoglobin, diskurs, cerebralno i deus ex machina. Ili demonstrira znanje latinskog“. (Beck, 2015: 12) Za vrijeme svoje predsjedničke kampanje, Milanović je težio umjerenoj retorici, ali nakon dolaska na Pantovčak ponovno bira agresivniji pristup.

3.2 Andrej Plenković

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske i predsjednik Hrvatske demokratske zajednice Andrej Plenković rođen je 1970. godine u Zagrebu gdje je završio osnovnu i srednju školu. Pohađao je Obrazovni centar za jezike i tečno govori engleski, talijanski i francuski, a može se služiti i njemačkim jezikom.⁷ I on svoje visoko obrazovanje stječe na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje diplomira 1993. godine na temu »Institucije Europske zajednice i proces donošenja odluka na Katedri međunarodnog javnog prava. Titulu magistra dobiva na istom fakultetu 2002. godine kada završava poslijediplomski studij iz međunarodnog javnog i privatnog prava. U Ministarstvu vanjskih poslova počinje raditi 1994. godine odakle kreće njegova diplomatska karijera te u Francuskoj radi kao zamjenik hrvatskog veleposlanika. Na poziv tadašnjeg ministra vanjskih poslova, a sadašnjeg predsjednika Sabora Gordana

⁷ <https://vlada.gov.hr/o-vladi/clanovi-vlade/clanovi-vlade-128/andrej-plenkovic/19495> Pristupljeno 15. 6. 2022.

Jandrokovića Plenković se 2010. godine vraća u Hrvatsku i u Vladu Jadranke Kosor gdje obnaša dužnost državnog tajnika za europske integracije.

Na parlamentarnim izborima u prosincu 2011. godine ulazi u Sabor kao jedan od kandidata na listama Hrvatske demokratske zajednice kojoj se službeno pridružio nekoliko mjeseci ranije. Do 2013. godine zastupnik je u Saboru kada na izborima za Europski parlament dobiva priliku rada u Bruxellesu. Iako jedan od novijih kandidata, 2016. godine pobjeđuje na izvanrednih stranačkim izborima te postaje novi predsjednik Hrvatske demokratske zajednice, a na istom mjestu ostaje i pobjedom 2020. godine. Oženjen je Anom Maslač Plenković s kojom ima troje djece, sinove Marija i Ivana te kćerku Milu. Rođenjem kćeri i mlađeg sina Plenković postaje prvi hrvatski premijer koji postaje otac u vrijeme mandata. Od ranije je poznat kao dobar govornik, izražene dikcije i pravilnog izgovora. U njegovom govoru često su zastupljene političke tvrdnje, a prilikom argumentacije nerijetko se koristi i praktičnim argumentima. (Biočina, 2015: 172)

U govorima zastupnika Plenkovića najzastupljenije su političke tvrdnje, a u argumentaciji koristi i praktične argumente (Walton, 2007), za koje se već ustvrdilo da su poželjni u političkim govorima. Biočina (2015) analizira retoriku Andreja Plenkovića za vrijeme njegovog rada u Europskom parlamentu, a kao govornika ga ocjenjuje ocjenom odličan (5). „Retorika Andreja Plenkovića usmjerena je gotovo u potpunosti na izgradnju etosa. Njegova argumentacija se temelji na iznošenju brojnih statističkih podataka i brojeva (s navedenim izvorima), ilustracija i slučajeva čime ujedno gradi i intrinzični etos. Zastupnik uvjerava i ekstrinzičnim etosom. Zastupnik u analiziranim govorima nije počinio niti jednu argumentacijsku pogrešku.“ (Biočina, 2015: 172)

Varošaneć-Škarić i Branka Šegvić u svojem istraživanju iz 2020. godine (2020: 55) uspoređuju govor Andreja Plenkovića i bivše predsjednice Kolinde Grabar- Kitarović te njega retorički opisuju kao govornika koji „koristi odlaganje i sofističke obrane koji su udruženi s natjecanjem u važnosti, antiparastazu, protupitanja, duhovite upadice koje uključuju ironiju. Takav premijerov izbor smicalica podupire narativ dominantnosti“.

Kišiček (2021:39) piše kako je on, u svome obraćanju javnosti usavršio „svoju retoričku taktiku umanjivanja, marginaliziranja i banaliziranja problema s kojima se suočava u svojoj Vladi“. Baš kao ni Milanovićeva, ni Plenkovićeva retorika i govor nisu uvijek bili isti. Na početku njegovog mandata, komunikacijski stručnjaci zamjerali su mu manjak geste. Kako piše Kišiček (2021), činilo se da Plenković "nastoji zadržati mirnoću i staloženost pa sputava gestu, ali i ton,

tempo i glasnoću. A onda se potreba za neverbalnom ekspresivnošću manifestira kroz facijalnu ekspresiju pa često podiže obrve koje prate verbalnu poruku". No, kako je njegov mandat prolazio, dopuštao si je sve više promjena tempa, glasnoće govora što je dovelo do toga da mu gesta postane slobodnija zbog čega je i pokret obrvama bio manje izražen. (Kišiček, 2021: 115)

3.3 Mario Banožić

Trenutni ministar obrane Republike Hrvatske Mario Banožić rođen je u Vinkovcima 10. ožujka 1979. godine. ⁸Titulu diplomiranog ekonomista dobiva 2002. godine na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Osijeku na kojem nastavlja daljnje obrazovanje i to prvo nam poslijediplomskom znanstvenom studiju, a kasnije i na poslijediplomskom doktorskom studiji gdje 2013. godine stječe titulu doktora znanosti. U prvoj vladi premijera Andreja Plenkovića od 2019. do 2020. godine obnaša dužnost ministra državne imovine naslijedivši na toj poziciji Gorana Marića, a svoju političku karijeru nastavlja iste godine s još jednom ministarskom pozicijom. Ovaj hrvatski političar tako dolazi na poziciju ministra obrane Republike Hrvatske.

Banožić je oženjen i otac troje djece, ali o njegovom privatnom životu zna se jako malo. Svoju obitelj i osobne interese skriva od javnosti i medija. Na službenim stranicama Vlade Republike Hrvatske otkriveno je kako govori engleski jezik kao i da je predsjednik Upravnog vijeća Centra za socijalnu skrb Vinkovci te predsjednik Hrvatske Udruge za marketing CROMAR.

Retorika Marija Banožića nije posebno obrađivana, kako je mahom ignorirana u javnosti, tako i u stručnoj literaturi, a razlog za to je što Banožić svojim govorima i izlascima u javnost pristupa suzdržano, gotovo plašljivo, vjerojatno svjestan svojeg lošeg retoričkog performansa. Prenosi kratke i jasne poruke, drži se formalnih okvira svojega resora i u većini slučajeva uspije izbjeći ekstremne izjave koje bi mu mogle naštetiti.

Unaprijed pripremljene govore često čita s papira i njih se drži te uglavnom izbjegava konfrontaciju s političkim oponentima. Ako do nje i dođe, koristi se taktikom *crvena haringa* kako bi ublažio situaciju i pokušao prebaciti fokus javnosti na nešto drugo, a ne na svoju grešku. Kao primjer za to može poslužiti i posjet Odesi u ožujku 2023. godine. Nakon susreta s ukrajinskim ministrom obrane Oleksijem Reznikovim, Banožić je morao održati press konferenciju na engleskom jeziku. Veći dio domaćih portala prenio je tu vijest, ali i naglasio to

⁸ <https://vlada.gov.hr/o-vladi/clanovi-vlade/clanovi-vlade-128/mario-banozic/26407> . Pristupljeno: 15. lipnja 2022.

da Banožić stranim jezikom ne barata na nivou kojeg bi njegova pozicija zahtijevala. "Na novinarsko pitanje je li u srednjoj školi bio na popravnom roku iz engleskog odgovorio je kako nije bitno iz kojeg je predmeta bio na popravnom, jer to je bilo prije više od 30 godina, dodavši kako je već iskomunicirao tu temu", (Hina, 2023). Porugu koja je uslijedila na njegov račun pokušao je minimizirati tako da je fokus razgovora odlučio prebaciti na Ukrajinu jer Hrvatska "jasno razumije ono što Ukrajina prolazi i pruža joj podršku jer "znamo i cijenimo kako je nama bilo kad smo imali saveznike i partnere".⁹ Njegova retorika gotovo uvijek je bila pristojna i diplomatski nastrojena, što se i odražavalo na njegovu ulogu ministra i člana Vlade. Izražavao je svoje stavove bez izrazitog korištenja oštrog jezika ili kontroverznih izjava uz povremene brzoplete greške.

Polemiku između Banožića i Milanovića u studenome 2021. godine komentirao je i Gordan Duhaček, kolumnist portala Index.hr. U svojem osvrtu na raspravu između predsjednika i ministra obrane, Duhaček je izričit u viđenju toga da Mario Banožić verbalno ne parira svojem oponentu. „U svemu tome se ni nedorasli Banožić nije dobro snašao, proglašivši Milanovića "psihijatrijskim slučajem" i oslanjajući se na patrijarhalnu retoriku u stilu "budi muško", ali ostaje činjenica da je cijelu stvar u javnosti ovaj put, kao i često dosad, zakuhao Milanović“. (Duhaček, 2021).¹⁰

U gostovanju na N1 televiziji u svibnju 2023. godine komunikacijska i retorička stručnjakinja doc. dr. sc. Gabrijela Kišiček, Marija Banožića okarakterizirala je kao najlošijeg komunikatora Vlade Andreja Plenkovića osvrnuvši se s posebnom pažnjom na njegovu polemiku s predsjednikom države Zoranom Milanovićem. "Iz svakog (op.a verbalnog okršaja), ali apsolutno svakog je on izašao kao posramljeni gubitnik. Mislim da je svima jasno da se ne može nositi s kritikama predsjednika. Mislim da je to naštetilo i njegovom autoritetu u javnosti i u resoru kojim se bavi." (N1, 2023)¹¹

⁹ <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/ljudi-se-smiju-banozicevom-izgovoru-novinari-ga-pitali-je-li-bio-na-popravnom-iz-engleskog-evo-sto-on-kaze-1277214> Pristupljeno: 5. 5. 2023.

¹⁰ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/hrvatskom-vladaju-egomanijaci-koji-usred-krize-zele-spiskati-sto-vise-naseg-novca/2317097.aspx> Pristupljeno 5. svibnja 2023

¹¹ <https://n1info.hr/vijesti/komunikologinja-problem-bencic-i-selak-raspudic-je-to-sto-su-zene/> Pristupljeno: 5. svibnja 2023.

4. TEMA POLEMIKE

Neslaganja između Zorana Milanovića, Andreja Plenkovića i Marija Banožića bila su očita i ranije, ali problem je do polemike eskalirao u listopadu 2021. godine, a u ovom poglavlju će se definirati *casus belli* tj. detaljno opisati koji je bio razlog zbog kojeg je došlo do toliko intenzivnog sukoba. Prema Merriam-Webster, *casus belli* označava povod rata odnosno predstavlja događaj ili radnju koja opravdava ili samo navodno opravdava rat tj. verbalni sukob koji je svoj vrhunac doživio u listopadu i studenome te godine.¹² Predsjednik Republike Zoran Milanović htio je da ministar obrane na poziciji načelnika Počasno-zaštitne bojne do kraja godine zadrži Elvisa Burčula, no to se nije dogodilo. Mario Banožić je umirovio Burčula, a Milanović je tada Vladu prozvao za grubi nasrtaj na Oružane snage kojeg on neće dopustiti.¹³ Mario Banožić tada je izjavio kako je „bio spreman Burčulu mandat produžiti na godinu dana, ali da je iz Ureda predsjednika dobio zahtjev da mu se mandat produži za samo dva i pol mjeseca.“

U danima koji su uslijedili, Milanović je prijetio da će blokirati sve drugo zbog Burčula. Ta sintagma „sve drugo“ odnosila se prvenstveno na imenovanje novih 38 veleposlanika i konzula na koje se čekalo mjesecima, a za čiju je potvrdu potrebna suradnja između Vlade i predsjednika RH.

„Iako nevoljko, budući da su u HDZ neslužbeno smatrali kako je taj sukob nepotreban i kako su pogriješili i ministar i predsjednik, premijer prvi put komentira sukob minorizirajući ga s rečenicom da je jugo krivo za Milanovićevu tiradu.“ (Penić, 2021.)

Ministarstvo obrane tada u javnost pušta informaciju kako, prema njihovom procjeni, predsjednik Milanović ne reagira na taj način zbog Burčula već zbog navodnog kandidata kojeg želi postaviti na to mjesto, a koji u tim trenucima ne ispunjava uvjete za poziciju odnosno nema dovoljno visok vojni čin. Taj stav ljuti Milanovića koji kaže kako je tu riječ isključivo o „osveti tipa koji je skupljao Pokemone dok su časnici ratovali“ te počinje s ad hominem vrijeđanjem ministra Banožića rekavši kako je on „politički beskućnik, džepni ministar“. O sukobu se tada oglašava i predsjednik Vlade Andrej Plenković koji pokušava smiriti sukob te predsjedniku RH Milanoviću savjetuje da „svoje probleme riješi s ministrom“. Dan kasnije, 23. listopada, ministar Banožić ne povlači odluku o umirovljenju te se sukob nastavlja. Predsjedniku poručuje

¹² <https://www.merriam-webster.com/dictionary/casus%20belli>. Pristupljeno: 15. 5. 2022.

¹³ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/od-ministra-koji-je-mali-bane-i-opusak-do-predsjednika-psihijatrijskog-slucaja-15115391>. Pristupljeno: 15. 5. 2022.

kako je on za vrijeme Domovinskog rata u Hrvatskoj bio dijete koje zbog svojih godina nije moglo sudjelovati u sukobu. Predsjedniku predlaže listu od četiri stotine potencijalnih kandidata nasljednika Burčula. Novinar Jutarnjeg lista Krešimir Žabec (2021) otkriva kako je Milanovićev kandidat za novog zapovjednika je bojnič Antonio Tokić, sada zapovjednik bojne Gardijske mehanizirane brigade smještene u Gospiću. No, za strojbenu mjesto zapovjednika PZB-a časnik mora imati čin brigadira ili barem pukovnika, a bojnič Tokić za to nema uvjete.

„Kako predsjednik Republike ima svog kandidata za poziciju zapovjednika Počasno-zaštitne bojne, razotkriva cijelu pozadinu najnovijeg sukoba predsjednika Zorana Milanovića s ministrom obrane i Vladom oko umirovljenja zapovjednika Počasno-zaštitne bojne brigadira Elvisa Burčula. „, (Žabec, 2021).Nekoliko dana kasnije Milanović u sukob uvlači i premijera Plenkovića koji se do toga trenutka pokušao držati sa strane i distancirati od polemike između predsjednika i ministra.

„Između korektnih i koliko-toliko normalnih odnosa stoji jedna nezrela osvetnička odluka ministra da se iskali na jednom zaslužnom brigadiru,. To treba ukloniti, to se neće događati. Ne može jedan ministar nekoga potjerati u mirovinu jer ga ne voli. Ja protumjerama neću uzvraćati jer se to ne radi, preko vojnika se ne vodi politika. Pitanje svoje PZB-a ću riješiti na drugi način, vojnički, zapovjedni. Između normalnih odnosa, na jedan način kamikaze se ugradio jedan junior ministar, govori predsjednik. Na pitanje može li i dalje surađivati s ministrom kaže:

„On je nebitan, Plenković, od njega se očekuje da to riješi. Ovo je refleksija odnosa u HDZ-u, to su poruke koje se odašilju preko grbače vojnika“. (N1, 2021)¹⁴

Ministar Banožić odgovara kako „vojska ne može biti Milanovićeva igračka“. (Hina, 2021) ¹⁵

Verbalni rat eskalira do dotad neviđenih razmjera kada predsjednik Milanović načelniku Glavnog stožera Robertu Hranju naređuje promjenu protokola koja bi ministru Banožiću zabranila govor na prisezi ročnika u Požegi. Banožić od Hranja zahtjeva ostavku i Milanovića optužuje da vojne resurse koristi u privatne svrhe. U sukob tada snažnije ulazi i premijer Plenković koji Milanovića opisuje kao „puzajući državni udar“. Početkom studenoga u Vukovaru dogodio se prvi susret predsjednika i premijera koji tada poštuju okolnosti događaja

¹⁴ <https://n1info.hr/vijesti/milanovic-između-normalnih-odnosa-se-na-nacin-kamikaze-ugradio-junior-ministar/> Pristupljeno: 15. 5. 2022.

¹⁵ <https://www.novolist.hr/novosti/banozic/> Pristupljeno 15. 5. 2022.

na kojem se nalaze pa se civilizirano rukuju i kratko razgovaraju, no nakon protokolarnog dijela dana sukob se ponovno aktivira.¹⁶ Milanović Banožića opisuje kao „bivšeg“, govori da ga se treba ukloniti s pozicije na kojoj se nalazi te ga etiketira imenicom „opušak“. Na Plenkovićevu konstataciju da je „državni udar“ odgovara da je njegov verbalni suparnik, premijer, „državni udav“. Ministar Banožić nakon toga predsjednika Milanovića opisuje kao „psihijatrijski slučaj“ te traži njegov opoziv.

5. STIL I FIGURE

Kako bismo mogli pobliže analizirati polemiku Zorana Milanovića, Andreja Plenkovića i Marija Banožića, moramo shvatiti i kako svaki od njih ima sebi svojstven polemički stil. Sam stil najlakše je definirati kao određen i specifičan način na koji se nešto radi. Prema Pranjiću (1998: 193), stil se ne odnosi na ono što je rečeno već na ono kako je to izrečeno zbog čega ga on definira kao individualnu upotrebu jezika. „Individualni stil jest unikatna kombinacija jezičnih jedinica, izražajnih sredstava i stilističkih postupaka svojstvenih pojedinome piscu po kojima je njegovo djelo prepoznatljivo” (Pranjić, 1998: 194). Na sličan način definira ga i Hrvatski jezično portal koji stil pojašnjava kao: ukupnost odlika koje čine prepoznatljivim graditeljstvo, umjetnost, književnost itd. jednog vremena ili stvaraoca; karakterističan način pisanja, izvođenja ili izražavanja jezičnim sredstvima i postupcima; individualnost koja se očituje u ukusu i djelima neke osobe.¹⁷

Stilske figure kroz povijest su imale različite klasifikacije i neslaganja oko njihovih oznaka koja možemo primjetiti i danas. Tipologija figura temeljena je na različitim kriterijama – razvrstavaju se prema „jezičnoj razini na kojoj su prezentne“, ali i „načinu povezivanja elemenata izraza.“ (Bagić 2012: 9). Zbog kompleksnosti pojma figura i njihovog utjecaja na polemiku određene osobe, gotovo svaki od autora ima vlastitu podjelu.

Bagić, inspiriran “recentnim publikacijama,” radi podjelu stilskih figura na: na figure dikcije, figurekonstrukcije, figure riječi (tropi), figure misli i njima pridodana peta kategorija figure diskurza. S njim se u opsežnoj mjeri slaže i Katnić-Bakaršić (1999: 111) koja figure klasificira na: sintaktičke, fonetsko-fonološke i semantičke. Figure na sličan način definiraju Ivas i Škarić.

¹⁶ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/od-ministra-koji-je-mali-bane-i-opusak-do-predsjednika-psihijatrijskog-slucaja-15115391>. Pristupljeno: 15. 5. 2022.

¹⁷ https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1tjURc%3D . Pristupljeno 11. kolovoza 2022).

Potonji ih opisuje kao “izraz kojim se nešto kaže na neobičan ili nedoslovan način. Ali za divno čudo izraz figurama ne stvara nesporazume, nego sporazumijeva ljude brže i potpunije i najčudesnije – neposrednije (Škarić, 2000: 109). Škarić domeće i kako su figure afektivne po svojem djelovanju jer govornik najčešće i nije aktivno svjestan da je spontano složio figuru u rečenici odnosno da ju je zapisao ukoliko se radi o tekstu. Poput brojnih drugih autora, i Škarić (2000: 110) ima svoje vlastito viđenje klasifikacije figura i to na: logičke figure, trope, figure misli, riječi, sintaktičke figure te morfološke, tvorbene i leksičke. Ivas (2004: 12) figuru definira kao „rezultat posebnog izbora iz jezika i/ili posebnog raspoređivanja dijelova poruke u cjelinu. Njome se na neuobičajen način uređuje odnos forme i sadržaja i time privlači pozornost na oblik poruke“.

Stilske figure koriste se i u argumentaciji do koje dolazi kada god netko zastupa svoju tvrdnju u raspravi, tj. "javlja se u situacijama neslaganja jer ako bi ljudi dijelili ista stajališta, ne bi bilo potrebe raspravljati" (Zarefsky, 2008:320), odnosno "tamo gdje nešto nije samo po sebi evidentno te je potrebno dokazati" (Perelman, 1982:5). U svim stilskim figurama kojima su se koristili Milanović, Plenković i Banožić možemo pronaći i elemente argumentacijskih pogrešaka *ad hominem* i *ad personam*, ironije i disfemizma i eufemizma, a riječ je o pojmovima koji će se u nastavku ovoga rada pobliže pojasniti.

5.1 *Ad hominem* i *ad personam*

Argumentacijske greške nisu rijetka pojava, a njih su analizirali Kišiček i Stanković (2011) te zaključili kako su najčešće pogreške *ad populum*, *ad hominem*, zanemarivanje alternativa, *red herring*, *ad misericordiam*, generalizacija iz nepotpune informacija, *non sequitur* i *ad baculum*. Neke od njih primjećujemo i u polemici odnosno govori predsjednika Zorana Milanovića, premijera Andreja Plenkovića i ministra obrane Marija Banožića, a nekima od tih pogrešaka bavit ću i u ostatku ovoga rada.

Najviše primijećena argumentacijska greška koju koriste sva trojica je vrijeđanje *ad hominem*. „*Ad hominem* se sastoji u iznalaženju kakve nedosljednosti suparniku u zastupanju ili ponašanju. Dok se u *ad personam* napada osoba, a ne njegova teza“ (Škarić, 2011: 93). Za razliku od Škarića, Tindale (2007:83) *ad personam* klasificira kao podtip *ad hominem* koji predstavlja neposredan napad na karakter i osobe govornika.

„On je psihijatrijski slučaj. Sram ga može biti zbog svega što je danas izgovorio ovdje u Vukovaru.“ (MB, 24sata)¹⁸

Ministar Banožić kod obraćanja vezanog uz predsjednika Milanovića u ovom primjeru koristi vrijeđanje *ad personam* odnosno umjesto da retorički nadmaši njegove teze, odlučuje se za nanošenje direktne uvrede predsjednikovom karakteru uspoređujući ga sa psihički bolesnom osobom.

Vrijeđanje *ad personam*, ali i *ad hominem* nije strano u Milanovićevoj retorici.

„Banožić je opušak. On je ponavljač i loš učenik koji je dobio svoju priliku“. (ZM, Dnevnik.hr)¹⁹

U ovom primjeru vidimo kako se predsjednik Milanović u samo dvije rečenice okoristio s oba načina uvrede. Spomenuvši Banožićeve loše školske rezultate uvrijedio ga je *ad hominem*, a nazvavši ga opuškom *ad personam*. Milanović, Plenković i Banožić često se koriste ovakvim vrijeđanjem kako bi svoju argumentaciju prebacili s glavne teme i to tako da izravnim vrijeđanjem svojeg polemičkog sugovornika kreiraju navodne argumente koji su protiv osoba s kojima raspravljaju, a ne protiv teza koje su izrekli.

5.2 Ironija

Solar (1979: 74) za ironiju tvrdi da „prvotno označava izražavanje putem suprotnosti: misli se zapravo obrnuto od onoga što se izravno kaže“. Ona često pronalazi mjesto u svakodnevnom govoru, neovisno o situaciji i prigodi, a najčešće je pojedinci koriste kako bi na humorističan i drugačiji način svojim sugovornicima ukazali na to da su u pravu. Isti autor (1979: 74) objašnjava i kako se ironija često može koristiti i kod kreiranja pokušaja u kojem sugovorniku dajemo do znanja da previše pametuje ili ne razumije o čemu govori.

Nešto kompliciraniju teoriju ironije donosi Bagić (2012: 158) koji za nju kaže da je to „polifonijska figura diskurza čije funkcioniranje karakterizira razmak između znaka i smisla, rečenog i mišljenog, slova i duha stvari, iskaza i iskazivanja“.

¹⁸ <https://www.24sata.hr/news/banozic-odgovorio-milanovicu-on-je-psihijatrijski-slucaj-sram-ga-moze-biti-za-sve-sto-je-rekao-794037> Pristupljeno: 31. 8. 2023.

¹⁹ https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/zoran-milanovic-i-mario-banozic-na-polaganju-vijenaca-u-vukovaru---682242.html?itm_source=InBody&itm_medium=Dnevnik&itm_campaign=Hrvatska Pristupljeno 31.8.2023.

U svojem kasnijem radu Solar (2006: 100-101) napominje da se ironija koristi u svim vrstama humora, od kojih najviše u satiri. Objasnjava kako se ironija integrirala u današnje društvo te kako moderni govornici ne mogu komunicirati ako se istom ne koriste, ali ukazuje i na važnu razliku između humora i ironije. Humor se manifestira na način da je dobroćudan i nema izražen zajedljiv i podrugljiv ton kao što to sadrži ironija koja za cilj ima smanjiti vrijednost sugovornika i tu osobu izvrće ruglu. Ono na što posebno treba paziti kod korištenja ironije jest i to da je neki sugovornici jednostavno neće shvatiti odnosno neće biti svjesni toga se govori neistina.

To u svojem radu spominje i Škarić (2000: 126) koji tvrdi kako se „ironijom ismjehuje nešto tako što se o tome, doslovno uzevši, govori pohvalno“. O mogućnosti neshvaćanja ironije piše i Bagić (2012: 160), „pisanim tekstovima ironija može biti signalizirana tipografijom (navodnici, kurziv, zagrade), ili paratekstualnim obavijestima (naslov, podnaslov, predgovor, pogovor)“.

Hrvatski jezični portal ističe kako je riječ ironija došla od grčke riječi eironea koja u prijevodu znači hinjenje ili ismijavanje.²⁰

Ironija se može definirati i kao poruga, podrugljivo stajalište, način izražavanja karakterističan po duhovitoj suprotnosti između prividno pozitivnog izraza i stvarno negativnoga stajališta koje se tako prikriva (npr. izražavanje u superlativu o nečemu što se smatra ništavnim); prikriveno ismijavanje pri kojem se govori upravo obratno od onoga što se želi iskazati.²¹

"Vidim da je u top formi, briljantan je ovih dana tako da će sigurno naši ukrajinski prijatelji biti oduševljeni takvom izjavom hrvatskog predsjednika. Pronosi slavu hrvatskoj vanjskoj politici, to je pravi put, čestitam mu i predlažem da samo tim putem nastavi". (AP, N1)²²

Ova rečenica cijela je sadržana od ironije, premijer ne misli kako je Zoran Milanović briljantan niti da je stvarno u top formi već upravo suprotno. Plenković ne vjeruje da će Milanovićeve izjave svidjeti Ukrajincima kao što mu i ne čestita zapravo na načinu na koji provodi vanjsku

²⁰ <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> Pristupljeno : 21.8.2023.

²¹ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27853>>. Pristupljeno 21. 8. 2023.

²² <https://n1info.hr/vijesti/uskoro-uzivo-pratite-izjavu-premijera-plenkovica-iz-ukrajine/> Pristupljeno: 21.8.2023.

politiku. Uopće se ne slaže s načinom na koji je Milanović reagirao u toj situaciji i to svoje neslaganje posebno podebljava ironija odnosno tako da izgovori ono što je u potpunosti suprotno stvarnom mišljenju.

Po svojoj ironiji u javnosti je dobro poznat i predsjednik Milanović koji se istom koristi ne samo u javnim nastupima nego i prilikom objavljivanja na društvenim mrežama pa je tako u svibnju 2021. godine na svojem Facebook objavio sljedeće:

"Tko kaže da se Plenković i ja ni u čemu ne slažemo. Danas smo se sasvim složili da priča o zabrani rada nedjeljom služi u izborne svrhe" (ZM, Facebook)

Ono što je ironično u ovoj njegovoj izjavi jest to da se on zapravo ne slaže s premijerom Plenkovićem i na ovaj način želi se narugati ne samo HDZ-u nego i prijedlog da se uvede neradna nedjelja. Ironično je i pitanje „Tko je rekao da se Plenković i ja ni u čemu ne slažemo?“ jer je od ranije poznato da njihova stajališta rijetko kada imaju dodirne točke tj. da se nikada ne slažu.

„Nisam znao da je ona članica Predsjedništva HDZ-a. I to je njegov odabir. Sjajan mu je odabir.“ (ZM, N1)²³

Nakon uhićenja Gabrijele Žalac isto je komentirao i predsjednik Zoran Milanović rekavši kako je ona „sjajan odabir“. Tu se predsjednik Milanović ponovno koristio ironijom koja je inače česta figura u njegovim obraćanjima. U ovom kontekstu to da je Žalac „sjajan odabir“ znači upravo suprotno odnosno predsjednik na ironičan način ilustrira kako se tu radilo o pogrešnom izboru za tako važnu poziciju.

Ironijom se u svojim govorima i obraćanjima javnosti, ali i međusobno često koriste Zoran Milanović i Andrej Plenković, dok ona kod retorički i polemički slabijeg sudionika Marija Banožića ne može biti primijećena u toj mjeri.

5.3 Disfemizam i eufemizam

Figura misli koja se definira kao „ublaženi izraz koji zamjenjuje vulgarnizam ili riječ koja označuje kakvu opasnu, šokantnu i neugodnu pojavu“ definira se kao eufemizam, a kroz njezinu upotrebu je izrazito uočljivo to da „govornik bira izraz ovisno o situaciji, vrsti situacije i jezičnom registru u kojemu se ona odvija (Bagić, 2012).

²³ N1 <https://n1info.hr/vijesti/predsjednik-milanovic-na-otvaranju-natjecanja-tjelesne-spremnosti-vojnika/> Pristupljeno 20. 8. 2023.

Dakle, govornik koji se koristi eufemizmom želi ublažiti izrečeno što je čest slučaj kod govora Andreja Plenkovića i Marija Banožića.

„ Ne bih to nazvao sukobom, nego mojom jasnom manifestacijom da se ne radi u skladu sa Zakonom o obrani. " (MB, Vlada.hr) ²⁴

Nakon prozivke Zorana Milanovića o nedostatnim ulaganjima u Hrvatsku vojsku od strane resornog ministarstva, ministra Banožića su novinari upitali hoće li sukob između predsjednika i njega imati negativan utjecaj na rad vojske. Ministar je tu reagirao namjerno ublaživši stvarnu situaciju tako što je rekao da to ne bi nazvao sukobom iako je bilo jasno da je riječ upravo o njemu.

Potpuno suprotan pojam eufemizmu je disfemizam koji je vidljiviji u izjavama Zorana Milanovića, a definira se kao „izraz s konotacijama koje su uvredljive ili u odnosu na denotaciju ili u odnosu na slušatelja ili oboje te upravo iz toga razloga zamjenjuje neutralan ili eufemističan izraz“ (Keith i Burridge, 1991: 7, cit. prema Pasini, 2005: 3).

Zbog svoje snažne konotacije, disfemizam će uvijek privući više pažnje javnosti i oni govornici koji ga koriste u svojoj retorici svjesni su da je taj pojam idealan za polemiku. Pasini (2005: 4-5) tvrdi kako su disfemizmi slični tabuima koji inače predstavljaju nešto o čemu se ne priča zbog čega će neke osobe uvijek radije izabrati eufemizme koji su prikladniji javnoj komunikaciji. Prema njezinoj teoriji, osoba koja često koristi disfemizme to čini znajući da će se time posebno istaknuti u javnom prostoru.

5.4 Antiteza

U retorici i stilistici, antiteza je figura koja suprotstavlja, ali ujedno povezuje dva izraza ili pojma (npr. dobro i zlo) u rasponu jedne riječi, fraze ili rečenice, stiha, strofe ili pjesme. Zbog dvosmjerne funkcije razdvajanja i spajanja počiva na razmeđu figura riječi (književnosti; poetike) i figura misli (filozofije; retorike). Česta je u starogrčkih filozofa i tragičara, u gnostičkoj i ranokršćanskoj literaturi, u srednjovjekovnom pjesništvu, u manirističkih i baroknih pisaca, u romantičara, ali i u suvremenoj filozofiji. ²⁵

Pod antitezu spada i oksimoron kojim se najbolje koristi Zoran Milanović. Najjednostavnija definicija oksimorona bila bi "spajanje inače nespojivog" odnosno povezivanje suprotstavljenih

²⁴ <https://vlada.gov.hr/print.aspx?id=33329&url=print> Pristupljeno: 22. svibnja 2023.

²⁵ <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3123>>. Pristupljeno: 20. 8. 2023.

pojmovna. Bagić (2012: 209) tvrdi da oksimoron ne treba shvaćati suviše ozbiljno odnosno da nema potrebe da "se analizira doslovno jer onda gubi svoj smisao".

Korištenjem oksimorona govornik izrečenom daje dodatnu vrijednost kojom naglašava planiranu rečenicu.

„Ništa novoga, Plenković se prepaio. Dokazani herojski zec. Jutros se junačio i prijetio opozivom Predsjednika Republike, a sada se skriva iza Mosta. (ZM, 29. ožujka 2021)²⁶

Zoran Milanović u više je navrata 2021. godine Andreja Plenkovića nazvao "herojskim zecom". Riječ je o oksimoronu jer je zec u javnosti poznat kao plašljiva i plaha životinja koja bježi od lovaca i zbog tih svojih karakternih osoba ne može biti opisan kao posebno hrabro stvorenje. Opisujući premijera Plenkovića kao "herojskog zeca" Milanović mu se želi narugati odnosno javnosti poručiti da on nije hrabar već upravo suprotno.

5.5 Antonomazija

Zanimljiva figura kojom se koristi samo Zoran Milanović je i antonomazija koja predstavlja „čin istovremene identifikacije i karakterizacije“ (Bagić, 2012: 56). Jednostavnije rečeno, radi se o retoričkom postupku u kojem se nečije vlastito ime zamjenjuje kakvim njegovim svojstvom i širi kao opći pojam. Milanovićevu privrženost antonomaziji primijetila je i Kišiček (2018:41) koja ju je okarakterizirala kao jednu od omiljenih stilskih figura predsjednika. Ono što je posebno zanimljivo jest i to da je Milanović koristi samo i isključivo u pejorativnom smislu odnosno na način da njome nanese uvrede osobi kojoj se obraća ili o kojoj govori.

„Komunistički gojenac opet laže. ‘Meta’ mi nisu članovi HDZ-a, a kamoli birači, moji sugrađani, već dio licemjerne i pokvarene hadezeove vrhuške i klijentele. Plenković kaže da sam ja ‘i njegov predsjednik’“ (ZM, Facebook)²⁷

"Špijun kojeg je postavio Vaso Brkić, učenik udbaškog Superhika, kaže da sam iskompleksirani lažljivac. Ja nisam tako zaboravan kao on. Plenkovića znam dok je jeo kroasane i smijao se

²⁶ https://www.facebook.com/ZoranMilanovic/posts/2811020492496906?ref=embed_post pristupljeno 20.8.2023

²⁷

https://www.facebook.com/ZoranMilanovic/posts/pfbid0SeehgX4JyyVeDawFSQiH9r1PvQpFpgvvEUTS1YVvkNznsjeVX4zkBxBrYG9dCuATl?ref=embed_post Pristupljeno 20. svibnja 2023.

Tuđmanu kao mladi diplomat u Parizu koji ništa ni o čemu nije znao. Ništa nije ni naučio“.
(ZM, Index.hr)²⁸

Umjesto da napiše njegovo ime, Milanović u svojim Facebook statuse obraćanja javnosti u kojima se osvrće na ono što je rekao Andrej Plenković započinje antonomazijom kojom premijeru nastoji nanijeti uvredu.

5.6 Metafora

Metafora se jednostavno definira kao zamjena riječi s drugima i kao takva je neizvediva bez pravilnog konteksa u koji se postavlja ta jezička i stilska figura. Koristeći se metaforama, na bogatiji i slikovitiji način riječima prikazujemo ono što se želi ispričati. Bagić (2012:187) kaže kako se metafora još i za vrijeme antike nazivala kraljicom figura zbog čestog korištenja, ali i mogućnosti da se njezinom upotrebom spoje potpuno različite krajnosti. „Kraljicom figure“ koriste se sva tri aktera verbalne rasprave koju analiziramo.

„U duši ovog nasilnika čuči mali zločesti čovječuljak kojeg danas najviše frustrira uloga političkog eunuha.“ (MB, Facebook)²⁹

Metaforom „politički eunuh“ ministar Banožić želi naglasiti sužen izbor predsjedničkih ovlasti odnosno tvrdi kako Zoran Milanović nema veliki utjecaj na politička zbivanja u zemlji u kojoj živi i čiji je predsjednik. Upotrebom riječi eunuh dodatno je pojačao dojam i preciznije prikazao ono što želi dočarati svojim riječ jer da je iskoristio riječi poput nemoći ili nečeg sličnog, efekt ne bi bio isti. Metafore su česte i u retorici premijera Andreja Plenkovića, ali on ih rijetko koristi u uvredljivom izričaju od kojeg i inače bježi. Ipak, u polemici sa Zoranom Milanovićem lakše gubi živce zbog čega njegove teze znaju otići i u tom smjeru. Tada se koristi metaforama pomoću kojih obično nastoji smiriti situaciju i primiriti tenzije nastale u javnom prostoru.

„Ako on sad kani ići opet u neke velike sukobe, to ćemo kao i ono neki dan otresti s revera.“
(AP, Dnevnik.hr)³⁰

²⁸ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/milanovic-plenkovicu-dodji-da-izmjerimo-ciji-je-veci/2265241.aspx>
Pristupljeno: 20. svibnja 2023.

²⁹ <https://www.facebook.com/MinistarBanozic/posts/466191255330126P> Pristupljeno 20. 8. 2023

³⁰ <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/premijer-andrej-plenkovic-kad-je-jugo-nije-dobro-donositi-velike-odluke---680753.html>. Pristupljeno 20.8.2023.

Koristeći se izrazom „otresti s revera“ Plenković želi pokazati kako se ne planira baviti sukobom kojeg je u tom trenutku zazivao predsjednik Milanović. Iako to nije tako rekao, okoristio se općeprihvaćenom metaforom i pomoću nje dao do znanja da nema u cilju komentirati postupke i riječi svojega polemičkog oponenta Milanovića. Kada čujemo taj izraz, u glavama nas slušača lako se stvori slika brzo odbacivanja nečega tj. otresanja s revera.

5.7 Epiteti

Kako definira Hrvatski jezični portal, epitet može imati dvije istovjetne funkcije ovisno o tome odnosi li se na samo značenje riječi ili pak na stilsku figuru. Riječ epitet opisana je kao "riječ koja se dodaje imenici radi boljeg određenja, živosti ili izražajnosti; pridjevak", a kao stilska figura predstavlja mehanizam koji učestalošću krasi izričaj i pojačava dojam. Škarić (2000: 124) epitet definira kao atribut koji se dodaje imenici, ali na način da ne pridonosi logičkoj precizaciji ili to pak čini samo posredno.³¹

Epitetima se koriste svi likovi ove analize.

"Ovo je laž kojom se pokušao sakriti pravi motiv, a motiv je osveta. Čista, osobna, seljačka osveta." (ZM, Jutarnji list)³²

Nabrajajući kako je tu samo riječ o "čistoj, osobnoj i seljačkoj osveti" Milanović želi korištenjem stilske figure epiteta podebljati i dodatno naglasiti svoj stav o onome za što vjeruje da je istina. U ovom kontekstu on govori o svojem viđenju ponašanja ministra Banožića koji je zatražio umirovljenje brigadira Elvisa Burčula. Nižući nekoliko epiteta prije imenice "osveta" toj svojoj izjavi daje dodatnu snagu i pojačava njezin značaj, ali i privlači dodatnu pažnju slušatelja koji onda to prima dominantnije no što bi bio slučaj da to nije naglasio u takvoj maniri.

³¹ <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> Pristupljeno 20. 8. 2023.

³² <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/milanovic-iz-rima-radi-se-o-osveti-pa-taj-tip-je-skupljao-pokemone-dok-su-ljudi-ratovali-15112342> Pristupljeno: 20. 8. 2023.

" Cijela predsjednikova tirada, koja je sigurno pod utjecajem juga, ta nakupina teških optužbi i insinucija je besprizorna, neprimjerena, netočna i bezobrazna." (AP, Vlada.hr) ³³

Istim stilom nizanja epiteta prije imenica poslužio se i premijer Plenković koji je na taj način odgovorio Milanoviću na jednu od prozivki na svoj račun. Opisavši Milanovićevu prozivku kao "besprizornu, neprimjerenu, netočnu i bezobraznu nakupinu optužbi i insinucija" verbalno je htio omalovažiti ono što je ranije izgovoreno i tako smanjiti značaj predsjednikovih riječi. Koristeći se nizom ovih snažnih epiteta nije samo demantirao predsjednikovu optužbu nego ga i optužio za klevetu te tako naglasio svoje neslaganje.

"U duši ovog nasilnika čuči mali zločesti čovječuljak kojeg danas najviše frustrira uloga političkog eunuha. Ugodan vikend Predsjedniče želi Vam dr. Banožić!" (MB, Facebook) ³⁴

U jednoj od svojih objava na Facebooku u kojoj se osvrnuo na Zorana Milanovića, ministar Banožić metaforu je podebljao i epitetima. Opisavši Milanovića kao "malog zločestog čovječuljka" htio je naglasiti ne samo one karakteristike predsjednika koje se njemu ne sviđa nego i dodatno ga poniziti. Dodavši riječ "mali" htio je umanjiti njegov značaj i smanjiti mu vrijednost na političkom i društvenom polju, ali i dodatno ga uvrijediti tako što je zapravo dvaput ponovio istu stvar. Riječ čovječuljak sama po sebi označava deminutiv iu ovom kontekstu predstavlja nebitnu osobu pa stvarne potrebe za naglaskom te malenosti i nije bilo. No, na ovaj način Banožić je dodatno želio uvrijediti osobu kojoj se obraća tj. predsjednika Milanovića.

5.8 Geminacija

Milanović je bio najlošiji premijer, sada je najlošiji predsjednik, a pokušava se držati iznad svih. (MB, Hina) ³⁵

³³ <https://vlada.gov.hr/vijesti/plenkovic-predsjednikova-besprizorna-netocna-i-bezobrazna-tirada-je-sigurno-pod-utjecajem-juga-ne-kanim-se-mijesati/33209> Pristupljeno: 20. kolovoza 2023.

³⁴

https://www.facebook.com/MinistarBanozic/posts/pfbid02DrEquevyypgQKr9W1EGrkioXQUmcU44KmPc9FUadhkYzSYPPz1bvusdPsWNeBMbDzl?ref=embed_post Pristupljeno 20. kolovoza 2023.

³⁵ <https://www.glas-slavonije.hr/478012/1/Banozic-Vrijeme-je-za-opoziv-Milanovica> Pristupljeno: 20. kolovoza 2023.

Ponavljanjem riječi "najlošiji" Banožić želi na nju staviti fokus kako bi javnosti bolje dočarao svoje stajalište o radu Zorana Milanovića. Iako se osvrće na dvije različite političke pozicije i ne nudi konkretne argumente koji bi potkrijepili njegov stav, ministar na ovaj način želi naglasiti koliko nisko mišljenje ima o profesionalnom uspjehu aktualnog predsjednika.

5.9 Retoričko pitanje

Ovaj način postavljanja pitanja, tako da se njime poentira stav i zapravo ne traži odgovor izuzetno je moćna taktika u polemici. Retoričko pitanje postavlja se kada sugovornik zapravo i ne očekuje odgovor već njime želi izraziti svoje viđenje o onome o čemu govori. Postavljenjem retoričkih pitanja na koja već svi znaju odgovore verbalnog oponenta stavlja se u kompromitirajući položaj i tako mu se oduzima prednost. Također, korištenjem istih moguće je pokazati snažne emocije koje govornik u tom trenutku osjeća poput ogorčenosti, ljutnje ili slično. (Bagić, 2012: 271-272)

Primjere korištenja retoričkih pitanja možemo pronaći u sve tri analizirane retorike.

"Kako on to zna? Što bih ja sad trebao reći? Što je on? Nekakav vidovnjak? Vidoviti Milan?" (AP, Dnevnik.hr)³⁶

Upitan da komentira Milanovićevu izjavu oko MOST-ovom prikupljanja potpisa za referendum Andrej Plenković postavio je čitav niz retoričkih pitanja na koja mu novinari i javnost pred kojom je to izrekao i ne mogu dati realan odgovor. Očito je da predsjednik nije nikakav vidovnjak, a Plenković tim pitanjima želi pokazati svoj stav da predsjednik ne može znati detalje onoga što komentira.

U jeku žestoke rasprave između sebe i Zorana Milanovića ministar Banožić zazivao je i opoziv predsjednika. Na jednoj od tiskovnih konferencija, novinari su ga upitali smatra li da je došao trenutak za taj potez, a on im je u dijelu svojeg odgovora postavio i retoričko pitanje.

"Naravno da je. Odavno je bio, ali kad pogledate njegovo ponašanje, biste li vi zaključili nešto drugo osim ovog što sam ja rekao?". (MB, Hina)³⁷

³⁶ <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/plenkovic-i-milanovic-dva-susreta-u-jednom-danu-hoce-li-premier-odgovoriti-na-novu-salvu-predsjednikovih-kritika---689143.html> Pristupljeno: 20. 8. 2023.

³⁷ <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/banozic-o-milanovicu-nazivajuci-nekoga-lazovom-opuskom-najbolje-govori-u-kojoj-je-on-psihickoj-fazi-20211102> Pristupljeno: 20. 8. 2023.

Prema Ivasu (1988: 204) osoba koja pita ima moć na pitanim barem onoliko koliko je dovoljno da se pitanje razumije i na njega da odgovor. U slučaju da se koristi retoričko pitanje na koje nije potreban odgovor, ovaj autor objašnjava kako ono može poslužiti kao izraz neslaganja, pozivanja na odgovornost i traženja objašnjenja.

„Ta priča da će ministar kontrolirati vrhovnog zapovjednika... Jesu ti ljudi normalni?“ (ZM, Novi list) ³⁸

Milanović je u ovom istupu postavio retoričko pitanje kojim je izrazio neslaganja sa svojim suparnicima u ovoj polemici odnosno sa premijerom Plenkovićem i ministrom Banožićem. Retoričkim pitanjem se koriste sva trojica polemičara analiziranih u ovom radu.

5.10 Hiperbola

U polemici se često koristi i stilska figura hiperbole koju Solar (1976:73) opisuje kao „figuru preuveličavanja“, a Škreb (1983:249) ju shvaća jako široko te objašnjava kako se ona može izjednačiti s mikrostrukturom pojačavanja te se njezinom upotrebom može izraziti patetičnost ili pomoći kod stvaranja komičnog efekta. Često se pronalazi u kolokvijalnim izrazima, a Zima (1880: 64) naglašava kako se to događa jer se ona koristi s namjerom da izrečeno jače u oči pada, preko mjere umaljava ili uveličava.

Bagić (2012) u svojem radu hiperbolu definira kao naglašavanje ideje, emocije ili obavijesti pretjerivanjem, koje ističe afektivni odnos govornika spram predmeta govora«

“On se hijerarhijski postavio iznad mene. Ja sam stariji dva dana. Štetimo ugledu njega i njegovih privatnih aranžmana s njegovim ljudima. Kojem međunarodnom ugledu? U Sarajevu.” (ZM, Otvoreno.hr) ³⁹

U samo par rečenica Zoran Milanović je iskoristio nekoliko različitih stilskih figura kako bi objasnio svoj stav. Njegova izjava o tome da je “stariji dva dana” od premijera Plenkovića je hiperbola i ne može se shvatiti doslovno već u prenesenom metaforičkom značenju predstavlja

³⁸ <https://www.novolist.hr/novosti/milanovic-najavljivana-je-kupnja-americkih-okopnih-vozila-njihova-velikodusna-ponuda-je-skartirana-zasto/> Pristupljeno: 20. 8. 2023.

³⁹ <https://www.otvoreno.hr/vijesti/milanovic-odgovorio-plenkovicu-ako-sam-ja-stetocina-ja-sam-onda-najponosnija-stetocina-i-podignut-cu-sebi-spomenik-trajnji-od-mjedi/407305> Pristupljeno: 23. 8. 2023.

to da ima više političkog iskustva zbog kojeg vjeruje da se hijerarhijski nalazi na višem položaju.

"Već pet mjeseci nismo imali niti jedan sastanak, niti jedan brifing o stanju u Hrvatskoj vojsci. Posljednja tri dana sam bio na sastanku u Bruxellesu i tamo se svi pitaju što se to kod nas događa." (MB, 24 sata)⁴⁰

Komentirajući kako je prošlo pet mjeseci od posljednjeg sastanka s predsjednikom države i vrhovnim zapovjednikom HV-a, Mario Banožić je izgovorio i hiperbolu kako su ga u Bruxellesu "svi" pitali što se događa. Naravno da se pod tom izjavom ne podrazumijeva da je svaka osoba postavila to pitanje nego ministar hiperbolom želi pojačati dojam izrečenog tako da posebno naglasi to da su brigu za probleme u Hrvatskoj vojsci iskazali i strani političari.

5.11 Kolokvijalizmi

U njihovoj polemici moguće je pronaći i mnogo kolokvijalizama, riječi koje su u velikom broju slučajeva mogu pronaći u razgovornom stilu definiranom kao „neusiljen, prirodan, familijaran, *srednji* stil, stil koji se rabi u običnome govoru (dakako: u govoru obrazovanih ljudi), a služi za potrebe svakodnevnoga sporazumijevanja o tekućim životnim pitanjima“ (Simeon, 1969: 243-244, cit. prema Silić, 2006: 110).

Silić (2006:110-114) pod kolokvijalizme svrstava: regionalizme, barbarizme, vulgarizme, dijalektizme i brojne druge -izme koji funkcioniraju jedino unutar razgovornog stila koji jedini trpi i omalovažavajući i pejorativan način izražavanja. Svi drugi stilovi ne ostavljaju opciju za toliku slobodu jezika.

„Ajde, Plenkoviću, dođi da izmjerimo čiji je veći. „ (ZM, Index.hr)⁴¹

Prema Hrvatskom jezičnom portalu, vulgarizam nije samo „nepristojan izraz u govoru i jeziku“ već i „neodgojenost, prostaštvo i neuglađenost“ govora, a to su sve karakteristike ove Milanovićeve rečenice objavljene na Facebooku, a koje je uputio premijeru Plenkoviću. Iako je sintagma „čiji je veći“ uvriježena u hrvatskom uličnom jeziku, svoje mjesto ne bi trebala

⁴⁰ <https://www.24sata.hr/news/banozic-nece-me-zastrasiti-napadi-zorana-milanovica-792029> pristupljeno 23.8.2023.

⁴¹ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/milanovic-plenkovicu-dodji-da-izmjerimo-ciji-je-veci/2265241.aspx> Pristupljeno: 20. travnja 2023.

pronalaziti u političkom i polemičkom diskursu koji se ne vodi na ulici i zbog toga spada pod kolokvijalizam.⁴²

„Mi iz “provincije” ne stidimo se svoga porijekla ni svog zavičaja, a ne damo se ni impresionirati glumatanjem “fakina sa zagrebačkih ulica” (MB, Facebook)⁴³

Nakon što je predsjednik Milanović pokazao svoj elitistički polemički stil narugavši se Mariju Banožiću da je iz provincije, ministar mu je putem Facebooka odgovorio da ga se ne boji nakon čega ga je nazvao „fakinom sa zagrebačkih ulica“. Riječi su to koje se inače koriste samo u žargonu na području Zagreba pomoću kojih je Banožić aludirao na to da je Milanović odrastao u glavnom gradu i time zapravo Milanoviću uzvratio istom mjerom.

5.12 Poredba

Komparacija ili poredba je stilski figura u kojoj se uspoređuje nešto nepoznato ili manje poznato s nečim poznatijim.⁴⁴ Treći naziv za tu figuru je usporedba, a temelj za uspoređivanje i dovođenje ta dva pojma u kontekst je to da imaju neko skriveno zajedničko svojstvo. Bagić (2012: 256) ističe kako je kod stvaranja poredbe jako važna njezina struktura za koju je potrebno ono što se uspoređuje, s čime se uspoređuje i svojstvo koje ih onda povezuje.

Komparacijom se u svojoj polemici, iako na pejorativan način, uspješno koristi Milanović koji njome vrijeđa svoje verbalne suparnike Plenkovića i Milanovića.

'K'o Brka na trulom HDZovom mostu uvjerava nas kako “nije to tako loše kao što izgleda”. Loše je, loše' (ZM, Facebook)⁴⁵

Milanović je u objavi na Facebooku Plenkovića usporedio s Brkom iz kultnog filma 'Ko to tamo peva?' iz 1980. godine.⁴⁶ U tom filmu, ugledni gospodin Brka uvjerava svoje sugovornike da je most siguran za prolazak, a onda s istoga upada u rijeku. U ovoj rečenici sadržana je i

⁴² https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15mWhR4 Pristupljeno 20. travnja 2023.

⁴³ <https://www.24sata.hr/news/banozic-fakinu-sa-zagrebackih-ulica-pokazao-svoju-kobasu-802579> Pristupljeno 20. travnja 2023.

⁴⁴ <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> Pristupljeno 20. travnja 2023.

⁴⁵

https://www.facebook.com/ZoranMilanovic/posts/pfbid02NhRD9E545B2aFQmG2zu2wXbJLiKnNdfiJkPMePbRQs5xJ61xh9VK2W6F98xcX7xGl?ref=embed_post Pristupljeno 20. travnja 2023.

⁴⁶ <https://www.imdb.com/title/tt0076276/> Pristupljeno 20. travnja 2023.

metafora za stanje u državi jer se riječi "truli HDZ-ov most" referiraju na stanje u državi, a ova komparacija sadrži i elemente humora koji su česti u izlaganjima Zorana Milanovića.

6. Zaključak

Svakodnevni život nezamisliv je bez retorike, a politička svakodnevica ne bi mogla egzistirati bez polemike. Dakle, onaj koji se pokaže kao sposobniji govornik ostavlja snažniji dojam na birače, a polemika kao pojam ne bi mogla funkcionirati bez verbalnog pobjednika i onda, posljedično, gubitnika. U analizi iz ovoga rada pokazano je kako su u kontekstu trenutke hrvatske političke stvarnosti polemički pobjednici Zoran Milanović ili premijer Andrej Plenković, a njihova nadmoć uvelike ovisi o oponentu s kojim se "bore". Samo suprotstavljeni jedan drugome predstavljaju pravu konkurenciju, a treći akter polemike i analize, Mario Banožić, u gotovo svakoj situaciji pokazao se kao gubitnik. Milanović i Plenković mogu se okarakterizirati i kao dvojac apsolutnih autoriteta na području javne i političke komunikacije u Hrvatskoj, što je potpuno suprotno onome što se može zaključiti o ministru Banožiću koji zbog verbalnih lapsusa gubi i na autoritetu unutar svojega resora.

Predsjednik i premijer svoju polemiku obogaćuju ne samo ironijom nego i humorom na kojeg javnost dobro reagira, ali i valjanim i argumentiranim verbalnim napadima. Ovisno o njihovom polemičkom stilu, koji je detaljnije istražen u ostatku rada, problemu pristupaju svaki iz svoje perspektive i to više ili manje uspješno. Predsjednik Zoran Milanović skloniji je upotrebi kolokvijalnih izraza koji privlače javnost, a češće se koristi i humorom kao mehanizmom za verbalnu pobjedu. Također, u svojem govoru koristi više stilskih figura poput poredbe i oksimorona, a rečenice slaže na način da se koristi ne samo općim znanjem nego i uličnim rječnikom i referencama na pop kulturu (op.a filmovi) kojima se lakše približava javnosti.

Andrej Plenković ima stabilniju i diplomatski nastrojenu retoriku u kojoj rijetko gubi misao ili strpljenje, ali zbog ustaljenosti i nešto manje količine humora lakše gubi pažnju slušatelja. U velikom broju situacija ponaša se distancirano i na komentare i prozivke odgovora na uzvišen način. Takav, pomalo elitistički pristup, Milanović je imao u ranijim godinama i za vrijeme premijerskog mandata. U svojem predsjedničkom svojstvu izglednije je da će izreći ono što mu padne na pamet, ne promislivši nužno o posljedicama koje to nosi. Početak rada bavio se teorijskom analizom pojmova polemike i polemičkih stilove kojima se koriste akteri, a nastavlja se prezentacijom ne samo političkih nego i retoričkih primjera kojima su se ranije koristili Zoran Milanović, Andrej Plenković i Mario Banožić. Iako se od početka suradnje lome koplja između

ove trojice aktera polemike, verbalni sukob je eskalirao u studenome 2021. godine kada je ministar Banožić planirao umirovljenje brigadira Elvisa Burčula. Protiv umirovljenja usprotivio se Zoran Milanović koji je onda u vremenu iza toga u polemiku pozvao i premijera Plenkovića kao predsjednika Vlade inzistirajući na tome da se u raspravu uključi i on.

U svim stilskim figurama kojima su se koristili Milanović, Plenković i Banožić možemo pronaći i elemente argumentacijskih pogrešaka ad hominem i ad personam, ironije i disfemizma i eufemizma

U tom sukobu, koji je trajao nekoliko mjeseci, Milanović i Plenković bili su al pari, ali Banožić taj diskurs jednostavno nije mogao pratiti. Crvenom haringom i eufemizmima koriste se i Plenković i Banožić, ali premijer je u njihovoj izvedbi ipak spretniji. Plenković se njima koristi kako bi umanjio težinu i ozbiljnost teme ili pronašao suptilan način na koji će uspjeti izbjeći davanje direktnog govora. Milanović, Plenković i Banožić često se koriste ad hominem i ad personam vrijeđanjem kako bi svoju argumentaciju prebacili s glavne teme i to tako da izravnim vrijeđanjem svojeg polemičkog sugovornika kreiraju navodne argumente koji su protiv osoba s kojima raspravljaju, a ne protiv teza koje su izrekli. Retoričkim pitanjem se koriste sva trojica polemičara analiziranih u ovom radu. Metafore su česte i u retorici premijera Andreja Plenkovića, ali on ih rijetko koristi u uvredljivom izričaju od kojeg i inače bježi. Ipak, u polemici sa Zoranom Milanovićem lakše gubi živce zbog čega njegove teze znaju otići i u tom smjeru. Tada se koristi metaforama pomoću kojih obično nastoji smiriti situaciju i primiriti tenzije nastale u javnom prostoru.

7. LITERATURA

- Bahtin, Mihail (1976). *Formalni metod u nauci o književnosti*, Beograd: Nolit
- Bagić, Krešimir, (1999). *Umijeće osporavanja: polemički stilovi A. G. Matoša i M. Krleže*, Zagreb: Naklada MD
- Bagić, Krešimir (2012). *Rječnik stilskih figura*, Zagreb: Školska knjiga
- Bajruši, Robert (2011). *Zoran Milanović, politička biografija*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk
- Beck, Boris (2015). *Orlovi, Batmani i postolari*. Časopis Gordogan, 13(31): 4-215
- Biočina, Zrinka (2015). *Analiza govora hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu*. Časopis GOVOR 32: 155-179
- Eemeren, F. H. (ur.) (2009) *Examining Argumentation in Context: Fifteen studies on strategic maneuvering*. Amsterdam: John Benjamins publishing company.
- Grbeša-Zenzerović, Marijana (2014). *Je li za loš imidž Milanovićeve vlade kriv Kennedy?* U: *Političke analize*, 5 (20), str. 39–44.
- Hudeček Lana, Mihaljević Milica (2009) : *Jezik medija, publicistički funkcionalni stil*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
- Ileš, Tatjana; Urbanek, Ines (2021). *Dani Hvarškoga kazališta* Vol. 47, No. 1, 2021
- Jelčić, Dubravko, (1995). *Nove teme i mete*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
- Karlović Sabolić, Marina (2015). *Zoran Milanović, mladić koji je obećavao*, Zagreb: Profil Knjiga
- Katnić-Bakaršić, Marina (1999). *Lingvistička stilistika*. Open Society Institute.
- Mandić, Igor (1975). *Predgovor ili pohvala polemike*. Zagreb: Globus
- Matvejević, Predrag, (1977). *Polemika i kritika*, *Polja – časopis za književnost i teoriju XXII* (216),str. 1-2.
- Perelman, Ch. (1982) *The Realm of Rhetoric*. London: University of Notre Dame Press
- Roux, Pascale. 2013. Lire le texte polémique: violence du discours et plaisir de la lecture. *Recherches & Travaux* 83: 25–39
- Silić, Josip (2006). *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika* (Vol. 6). Disput

Silić, Josip, & Pranjković, Ivo (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta; [sintaksa, morfologija, fonologija]*. Školska knjiga

Sobieraj, Sarah : Berry, Jeffrey (2011). *From Incivility to Outrage: Political Discourse in Blogs, Talk Radio, and Cable News, Political Communication*

Varošanes-Škarić, Gordana; Šegvić, Branka (2022). *Muška i ženska retorika u političkom intervjuu*. Medij. istraž. god. 28, br. 1, 55-77

Zarefsky, D. (2008) Strategic Maneuvering in Political Argumentation. U: Van

IZVORI:

<https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/politicari-uvjeravaju-kako-ce-zoran-milanovic-i-andrej-plenkovic-dobro-suradjivati---589554.html> Pristupljeno: 15. kolovoza 2013.

<https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/politicari-uvjeravaju-kako-ce-zoran-milanovic-i-andrej-plenkovic-dobro-suradjivati---589554.html> Pristupljeno: 15. kolovoza 2023.

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/polemic> Pristupljeno: 5.7.2022.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=49100>>, Pristupljeno 5. 7. 2022.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=49100>>. Pristupljeno 5. 7. 2022.

<https://zoranmilanovic.hr/> Pristupljeno: 15. lipnja 2022.

<https://www.predsjednik.hr/predsjednik/> Pristupljeno: 15. lipnja 2022.

<https://vlada.gov.hr/o-vladi/clanovi-vlade/clanovi-vlade-128/andrej-plenkovic/19495>
Pristupljeno: 15. lipnja 2022.

<https://www.andrejplenkovic.com/page.php?id=1> Pristupljeno: 15. lipnja 2022.

<https://vlada.gov.hr/o-vladi/clanovi-vlade/clanovi-vlade-128/mario-banozic/26407>
Pristupljeno: 15. lipnja 2022.

<https://www.index.hr/vijesti/clanak/hrvatskom-vladaju-egomanijaci-koji-usred-krize-zele-spiskati-sto-vise-naseg-novca/2317097.aspx> Pristupljeno 5. svibnja 2023.

<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/od-ministra-koji-je-mali-bane-i-opusak-do-predsjednika-psihijatrijskog-slucaja-15115391> Pristupljeno 15.5.2022.

. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27853>, Pristupljeno 21. 8. 2023

<https://www.facebook.com/MinistarBanozic/posts/466191255330126> pristupljeno 20. 8. 2023

[https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/zoran-milanovic-i-mario-banozic-na-polaganju-vijenaca-u-vukovaru---](https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/zoran-milanovic-i-mario-banozic-na-polaganju-vijenaca-u-vukovaru---682242.html?itm_source=InBody&itm_medium=Dnevnik&itm_campaign=Hrvatska)

[682242.html?itm_source=InBody&itm_medium=Dnevnik&itm_campaign=Hrvatska](https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/zoran-milanovic-i-mario-banozic-na-polaganju-vijenaca-u-vukovaru---682242.html?itm_source=InBody&itm_medium=Dnevnik&itm_campaign=Hrvatska)
Pristupljeno 31.8.2023.

<https://n1info.hr/vijesti/predsjednik-milanovic-na-otvaranju-natjecanja-tjelesne-spremnosti-vojnika/> Pristupljeno: 20. 8.2023.

<https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>, Pristupljeno : 21.8.2023.

<https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/ljudi-se-smiju-banozicevom-izgovoru-novinari-ga-pitali-je-li-bio-na-popravnom-iz-engleskog-evo-sto-on-kaze-1277214> Pristupljeno: 5. svibnja 2023.

<https://n1info.hr/vijesti/uskoro-uzivo-pratite-izjavu-premijera-plenkovica-iz-ukrajine/>
Pristupljeno: 21.8.2023.

<https://www.24sata.hr/news/banozic-odgovorio-milanovicu-on-je-psihijatrijski-slucuj-sram-ga-moze-biti-za-sve-sto-je-rekao-794037> Pristupljeno: 31. 8. 2023.

<https://n1info.hr/vijesti/komunikologinja-problem-bencic-i-selak-raspudic-je-to-sto-su-zene/>
Pristupljeno: 5. svibnja 2023.

Sažetak

Cilj ovog diplomskog rada je detaljna analiza polemike predsjednika Zorana Milanovića, premijera Andreja Plenkovića i ministra obrane Marija Banožića koji se za vrijeme svojih mandata često verbalno sukobljavaju što je ujedno i bio povod za analizu. U svojim istupanjima, bilo da se radi o onima preko medija ili pak na osobnim društvenim mrežama koje koriste (s naglaskom na poznatu društvenu mrežu Facebook). Iako su polemički sukobi i rasprave na visokoj političkoj razini uobičajena konotacija koja prati njihove pozicije, niti jedan od njihovih prethodnika nije u tolikoj mjeri javno istupao i raspravljao.

Za istraživanje je korištena kvalitativna stilsko i sadržajna diskursna analiza koja je provedena na temelju njihovih izjava koje su u javnost plasirane putem uobičajenih medija ili pak društvenih mreža. Analiza otkriva kako se predsjednik Zoran Milanović i premijer Andrej Plenković polemički bolje snalaze od ministra Marija Banožića, kao i da njihov polemički diskurs često ima elemente cinizma ili poruge pomoću kojih kreiraju stilske figure bogate ironijom.

Kod predsjednika je primijećen i konstantan te dosljedan polemički diskurs koji sadrži ironiju, sarkazam i porugu dok su ti elementi manje primjetni diskursu premijera Plenkovića i ministra Banožića iako su i kod njih moguća određena odstupanja.

Ključne riječi: Zoran Milanović, Andrej Plenković, Mario Banožić, polemika, stilske figure, ironija, polemički diskurs

Summary

The goal of this thesis is a detailed analysis of the polemics between President Zoran Milanović, Prime Minister Andrej Plenković and Minister of Defense Mario Banožić, who during their mandates often verbally clash, which resulted in this analysis. In their verbal presentations, whether they are through the media or on the personal social media accounts they use (with an emphasis on the well-known social network Facebook). Although polemical conflicts and debates at a high political level are a common connotation accompanying their positions, none of their predecessors have come forward and debated to such an extent.

A qualitative stylistic and substantive discourse analysis was used for the research, which was carried out on the basis of their statements that were released to the public through the usual media or social media. The analysis blames the fact that President Zoran Milanović and Prime Minister Andrej Plenković are polemically better than Minister Mario Banožić, as well as that their polemical discourse often has elements of cynicism or mockery with which they create stylistic figures rich in irony.

A constant and consistent polemical discourse containing irony, sarcasm and mockery was noticed by the president, while these elements are less noticeable in the discourse of Prime Minister Plenković and Minister Banožić, although certain deviations are also possible.

Keywords: Zoran Milanović, Andrej Plenković, Mario Banožić, polemic, stylistic figures, irony, polemical discourse